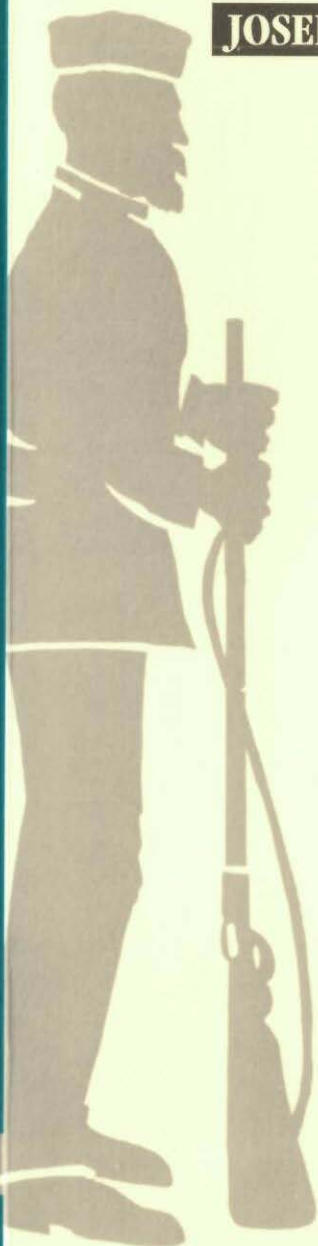

JOSEP FERRET I PUJOL

ELS CARRABINERS

DE LA PLATJA DEL PRAT

PRÒLEG
GABRIEL CARDONA

COL·LECCIÓ DE TEXTOS LINGÜÍSTICS

JOSEP FERRET I PUJOL va néixer al Prat de Llobregat l'any 1934. És enginyer tècnic industrial i va desenvolupar la seva activitat professional a La Seda de Barcelona, on va ocupar diferents càrrecs de direcció tècnica.

Va ser regidor de l'Ajuntament del Prat entre els anys 1974 i 1983: va ocupar els càrrecs de regidor delegat d'Aigües i de tinent d'alcalde de Serveis Municipals del 1978 al 1979. Fou membre fundador de la Comunitat d'Usuaris d'Aigües de l'Àrea Oriental del Delta del riu Llobregat: formà part de la junta gestora des del 1976, com a regidor coordinador, i del 1982 al 1983 va ser el primer president de la junta de govern. Des del 1984 és assessor tècnic de la Comunitat d'Usuaris d'Aigües.

La seva experiència en matèria d'aigües l'ha fet participar en nombroses conferències, jornades, seminaris, etc. És autor, entre altres escrits, dels llibres: *L'aprofitament de les aigües subterrànies del Delta del Llobregat, 1933-1983, Primer centenari del descobriment de les*

ELS CARRABINERS
DE LA PLATJA DEL PRAT

JOSEP FERRET I PUJOL

ELS CARRABINERS
DE LA PLATJA DEL PRAT

PRÒLEG
GABRIEL CARDONA

EL PRAT DE LLOBREGAT, 2004

COL·LECCIÓ DE TEXTOS LOCALS

Coordinació: Margarida Gómez

Arxiu municipal del Prat de Llobregat

Correcció de català: CNL del Prat de Llobregat

Edició:

Ajuntament del Prat de Llobregat

Plaça de la Vila, 1. El Prat de Llobregat

© del text: Josep Ferret, 2004

© del pròleg: Gabriel Cardona, 2004

© de les fotografies: Arxiu municipal del Prat, Arxiu Centre Excursionista de Catalunya, Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, Arxiu Josep Corvera, Arxiu Josep Ferret, Arxiu Gerard Giménez, Josep M. Cò de Triola, Josep Monés i Amat, Francesc Parés Pugès, Pérez de Rozas, L. Roisin

©dels dibuixos: Josep Ferret

Maqueta interior, disseny coberta i producció:

Estudi Montse Corral

Impressió: Gràfiques Jou - Sant Adrià de Besòs

ISBN: 84-87486-18-5

Dipòsit legal: B-21.005-2004

PRÒLEG

La carrabina és un fusell curt que va ser emprat per la cavalleria lleugera: els genets que en portaven van rebre el nom de carrabins. Al segle XVIII, els soldats de la companyia més distingida de cada esquadró, anomenada *de preferència*, s'anomenaven carrabiners. En aquella època, també van anomenar-se carrabiners els soldats preferents de la infanteria lleugera i els cuirassers, malgrat que no usaven carrabina. Entre 1730 i 1822 va existir una prestigiosa brigada de carrabiners entre les tropes de la Casa Reial.

Durant la guerra contra Napoleó, el català Gaspar de Remisa va fer fortuna negociant indistintament amb els dos bàndols. Després, va fundar un banc a Barcelona. El 1826 va ser nomenat director general del Tresor i marxà a Madrid, on reclamà Bonaventura Aribau per treballar amb ell. Per resoldre les necessitats d'Hisenda, Remisa inspirà al ministre Luis López Ballesteros la possibilitat d'un pacte amb els burgesos barcelonins, amb la finalitat que lliuessin un crèdit a Ferran VII a canvi d'un sistema econòmic més beneficiós. Entre les condicions de l'acord figurà la creació d'una policia de fronteres capaç de reprimir el contraban, que perjudicava igualment la Hisenda Reial i els fabricants de Barcelona. López Ballesteros va encarregar de formar el cos a un protegit seu, el general José Rodil, un veterà d'Amèrica que va lliurar les places d'oficial del cos als seus companys de la lluita colonial, majoritàriament partidaris dels liberals.

El cos de *Carabineros de Costas y Fronteras* va crear-se el 9 de març

de 1829, tretze anys abans que el de la Guàrdia Civil, i va desplegar-se preferentment a la frontera pirinenca i a la costa catalana, per la qual cosa la major part de la tropa original era nascuda a Catalunya. Els carrabiners van repartir-se, finalment, a totes les costes i fronteres espanyoles, on tradicionalment existia contraban. El municipi del Prat de Llobregat, en comptar amb una platja tan practicable i propera a Barcelona, era objectivament adient per desembarcar el tabac de contraban que arribava a la capital catalana procedent de Gibraltar, motiu que va implicar establir-hi un post de carrabiners des de 1830, just fundat el cos.

Aquests guàrdies no tenien al seu càrrec l'ordre públic, que corresponia a l'exèrcit i a la Milícia Nacional des que va ser constituïda. La seva tasca va centrar-se en la repressió del contraban, l'anomenat "resguardo fiscal" i altres qüestions auxiliars de l'administració militar, com la talla de quintos. En canvi, col·laboraven en l'auxili de les desgràcies personals i de les calamitats públiques, raons que van implicar bones relacions amb la població i el manteniment de la tradició liberal dels oficials fundadors, sense implicar-se en lluites polítiques.

La prioritat de les tasques fiscals i la necessitat de distingir-los dels carrabiners propis de l'exèrcit van fer que el 25 de novembre de 1834 canviessin el nom pel de *Carabineros de Hacienda*, ja que el seu servei es vinculava al Ministeri d'Hisenda, però depenien del Ministeri de la Guerra pel que fa a l'organització, l'armament i la disciplina.

En dependre organitzativament de l'exèrcit, l'esglaonament del cos de carrabiners era el militar, des de caporal fins a general. El cap no era carrabiner, sinó un general de l'exèrcit nomenat i separat lliurement pel govern. Els oficials eren militars que sol·licitaven passar definitivament a l'escalafó dels carrabiners, i la tropa era reclutada voluntària, entre els homes que ja havien complert el servei militar, amb preferència pels que al·legaven algun mèrit de campanya. Existien, també, les anomenades "matrones", que solien ser vídues o filles de carrabiners, que tenien el càrrec d'escorcollar les dones sospitoses de ser contrabandistes.

Diverses reorganitzacions van perfilar el cos fins a la dècada de 1930, quan els carrabiners patiren la seva prova de foc. El cos s'anomenà *Instituto de Carabineros*, tenia uns 15.000 homes, distribuïts en set zones, cadascuna manada per un coronel i dividida en co-

mandàncies. La primera zona corresponia a Catalunya, amb una comandància a Barcelona i una altra a Figueres. El post del Prat de Llobregat depenia d'una de les tres companyes ubicades a la capital.

La Segona República, que va incrementar *el Cuerpo de Seguridad y Asalto*, no va alterar els efectius dels carrabiners que, fins i tot, van reduir lleugerament el seu nombre. En tractar-se d'una policia fiscal sense atribucions d'ordre públic, el general cap, anomenat inspector, no representava teòricament un perill polític: quan el general José Sanjurjo, inspector de la Guàrdia Civil, va indisposar-se amb el govern, en començar l'any 1932, el van traslladar al cos de carrabiners, condició que no li va impedir revoltar-se el 10 d'agost. Anys més tard, el 1936, l'inspector dels carrabiners era el general Gonzalo Queipo de Llano, que va utilitzar el pretext de passar revista als carrabiners escampats per tot el territori per connectar els conspiradors contra el govern del Front Popular. Va revoltar-se el 18 de juliol a Sevilla, però la major part dels seus homes van restar fidels a la legalitat.

Durant la Guerra Civil, els carrabiners van constituir una tropa de confiança de la República, que va ampliar notablement el seu nombre fins a constituir brigades de combat d'un gran prestigi. Aquest paper els va costar la desaparició després de la guerra. A part de les sancions penals que pogueren afectar-los, la major part dels carrabiners van ser expulsats. El cos va ser dissolt l'any 1940 i el que en quedava s'integrà a la Guàrdia Civil, que va assumir-ne les funcions.

La curiositat històrica i l'amor al Prat de Llobregat han fet que Josep Ferret investigués la presència d'aquest cos al seu poble, on els carrabiners van ser presents més d'un segle. L'autor participa d'aquella virtut dels homes del Renaixement i de la Il·lustració, és un tècnic que manifesta una curiositat universal i no sols es dedica a les tasques i publicacions professionals, sinó que també ha participat activament en la política i en la governació de la seva comunitat. Ara ha produït un llibre que és fruit de l'amor a la història local i de la tenacitat investigadora, condicions que sempre resulten meritòries, sobretot, quan es porten a terme amb el rigor del text present, cosa que sempre és digna d'admiració i d'un agraïment seriós.

INTRODUCCIÓ

La presència continuada, durant més de cent anys, d'una guarnició de carrabiners a la platja del terme municipal del Prat -els primers contingents van arribar el 1830 i van romandre a la nostra població fins al 1939- constitueix un fet que per si sol mereix ser objecte d'estudi i anàlisi, per tal de descobrir i posar a l'abast de tothom les diverses activitats i accions protagonitzades per aquesta força de caràcter militar.

El mes d'abril de 2002, vàrem fer un estudi previ dels materials i de les referències documentals que sobre aquesta temàtica hi podia haver a l'Arxiu municipal del Prat i que, al nostre entendre, haurien de ser el fil conductor d'una possible publicació d'un llibre. O només es podien emprar per a una publicació de diversos articles? El resultat d'aquesta avaluació inicial ens va fer decidir per l'alternativa més compromesa, que certament obligava a una investigació més aprofundida i que ha conduït, finalment, a la publicació d'aquest treball.

L'any 1829 es va crear el *Cuerpo de Carabineros de Costas y Fronteras* que, tot i ser de disciplina militar, venia lligat al Ministeri d'Hisenda pel fet que tenia com a objectiu principal reduir les operacions de contraban, veritable sagnia de la Hisenda pública.

La Comandància del Cos de Carrabiners de Barcelona va destinar un petit destacament al Prat, l'any 1830. Malgrat que els carrabiners eren una força militar similar a la Guàrdia Civil, supe-

ditada a l'obediència dels capitans generals de les Regions Militars, les despeses de manteniment anaven, sovint, a càrrec del Ministeri d'Hisenda.

En aquesta publicació, a part de la temàtica del contraban, intentem recollir altres actuacions protagonitzades per més de dos milers de carrabiners, que al llarg de 109 anys van prestar servei al nostre terme municipal. Algunes d'aquestes actuacions són de caràcter intern, com les organitzatives del propi cos de carrabiners, i altres de caràcter extern, en què aquesta força es trobava involucrada, com és el cas de les guerres carlines, els salvaments, naufragis i embarrancaments de vaixells, les riuades i altres catàstrofes. Bona part d'aquestes accions van tenir lloc a la zona costanera del terme municipal pratenc, territori propi de les competències encarregades per la Comandància de Carrabiners de Barcelona.

Cal destacar, també, que la col·laboració dels carrabiners amb l'Ajuntament del Prat va ser freqüent, per diversos motius: alguns derivats de les mateixes normes de control dels reglaments militars, com el fet de passar revista mensual davant la primera autoritat municipal o l'operació de la talla anual dels mossos de les quintes; altres de caràcter social o religiós, podríem apuntar aquí les celebracions i processons de Corpus i els oficis solemnes de la Festa Major, entre altres.

Els oficials de carrabiners eren convidats sovint a participar en actes i celebracions de caràcter civil, com la inauguració de la nova barca del riu, la festa inaugural del pont de Ferran Puig, el 1873, o de la línia fèrria Barcelona - Vilanova, l'any 1881.

La nombrosa bibliografia de la història de la nostra localitat de què, sortosament, disposem, tracta especialment dels carrabiners en dos episodis més singulars: les guerres carlines i els brots palúdics, però escasseja pel que fa a altres activitats portades a terme per l'esmentada força militar. Darrerament, però, hi ha hagut noves aportacions documentals. Ens referim a la "Topografia Mèdica" de l'any 1904, del Dr. Segimon Salgot,¹ en què es descriu particularment la precarietat de l'allotjament dels carra-

¹ MARÍ I BALCELLS I V. I VALLRIBERA I PUIG, P. *El Prat de Llobregat de fa un segle, segons una topografia Mèdica*, 1904. Barcelona, Publicacions del Seminari Pere Mata de la Universitat de Barcelona, 2001.

ALUMNES DE LA PRIMERA PROMOCIÓ PER ASCENDIR A CAPORAL
I A SERGENT, DE L'ACADÈMIA DE CARRABINERS DE SAN LORENZO
DEL ESCORIAL, CURS 1935-1936

biners i de les seves famílies, i l'estat sanitari de la zona on estaven ubicats els dos barracons que constituïen, aleshores, la *casilla* o caseta dels carrabiners.

D'altra banda, no ha d'estranyar que la presència d'un destacament de carrabiners a la nostra població, en un període de temps tan dilatat -més de cent anys-, possibilités, que alguns membres del cos de carrabiners fossin autors o protagonistes d'algun fet remarcable que ha estat objecte de reconeixement o ha merescut l'atenció dels estudiosos.

Alguns fets rellevants responen a iniciatives pròpies, com és el cas de l'heroica actuació del tinent Víctor Rovellat en el decurs de la inundació provocada per la riuada de Sant Antoni (1898), o el salvament dels tripulants d'una avioneta caiguda a la mar, protagonitzada pel carrabiner Marco Barran, l'any 1935.

Altres actuacions destacades van estar associades a fets d'in-

dole política, com la presència de capitans de carrabiners en sessions municipals en ocasió de la Revolució de 1868 i de la proclamació del directori militar del general Primo de Rivera.

En les primeres dècades del segle XX, i probablement abans, els carrabiners que desitjaven ascendir a caporal, sergent i brigada, havien de fer uns cursets d'una durada d'uns tres o quatre mesos a l'*Academia y Colegio de Carabineros* que hi havia a San Lorenzo del Escorial.²

Al llarg d'aquests més de cent anys de vida dels carrabiners a la nostra població, va canviar en diverses ocasions la denominació oficial d'aquest cos. Entre els noms més usuals cal citar els següents: *Cuerpo de Carabineros de Costas y Fronteras*, *Carabineros de la Hacienda Pública*, *Cuerpo de Carabineros del Reino* i *Cuerpo de Carabineros*. Durant un període ben curt, que va coincidir amb la Guerra Civil de 1936-1939, aquestes forces van prendre la denominació de *Fuerzas de Carabineros de Cataluña*.

² Dades facilitades per Josep Corvera Galindo, fill del sergent de carrabiners José Corvera López.

PRIMERA PART

ANTÈCEDENTS

Des del segle XVII, hi ha referències documentals de l'existència de guardes a la plana del Port, vinculats essencialment a un cursó de producció, emmagatzemat per les autoritats borbòniques per evitar, com a mínim, la deserció i la connexió de les tropes a la plana, els atacs de lladres, l'abandonament de soldats i cavallers, així que, del repartiment de despeses, etc. es troben referents en les anotacions dels comptes corresponents dels límits de la corporació municipal de l'Ajuntament portinès. També era típicament la competència de patir càrrecs de pena per a la presó, no de càrrecs.

Les anotacions en la comptabilitat municipal referides a la vigilància de la zona costanera portinès a finals del segle XVII. En aquest sentit, el novembre de 1680 es va registrar, a càrrec del consistori municipal del Port, que "...*El año que se comenzó a hacer el año*", van costar "...*cuatro duros, dos reales y un dinero*".

En aquesta època, la guàrdia del cursó portinès, que dependia de la Junta de Sanitat de Barcelona, progressivament va anar assumint, també, funcions de vigilància estranyada a paròquia el consistori.

També en següents anys, la instrucció militar va passar a ser competència en relació amb el consistori. En aquest sentit, igual que hi al Port, cal citar que l'1 d'octubre del 1807, en Manuel Vicente

ANTECEDENTS

Des del segle XVIII, hi ha referències documentals de l'existència de guardes a la platja del Prat, vinculats especialment a un cordó de protecció sanitària establert per les autoritats barcelonines per evitar contagis. La construcció i la conservació de barraques a la platja, les despeses de lleves, l'allotjament de soldats i cavalleries, una part del repartiment de despeses, etc. es troben sovint en les anotacions dels capítols corresponents dels llibres de la comptabilitat municipal de l'Ajuntament pratenc. També era freqüent la construcció de petites cabanes de jonc per a la protecció de caçadors.

Les anotacions en la comptabilitat municipal relatives a la vigilància de la zona costanera pratenca continuaren en el segle XIX. En aquest sentit, el novembre de 1820 es va registrar, a càrrec del pressupost municipal del Prat, que “...Els salces per la barracas de Bora al mar”, van costar “...sinch lliures, deu sous y sis diners”.³

En aquesta època, la guàrdia del cordó sanitari, que depenia de la Junta de Sanitat de Barcelona, progressivament va anar assumint, també, funcions de vigilància encaminades a perseguir el contraban.

També en aquests anys, la institució militar va promoure actuacions en relació amb el contraban. En aquest sentit i pel que fa al Prat, cal citar que l'1 d'octubre del 1817, en Manuel Vicente

³ AMEP, Comptes municipals, 1820

Vera de la Comissió de Contraban, constituïda pel capità general Don Francisco Javier de Castaños, va comunicar a l'alcalde del Prat que, en relació amb el "...*contrabando aprendido en la Playa de este termino...*", ordenés a dos veïns del Prat que es presentessin davant seu "...*afin de hacer el reconocimiento de la yeguas que se aprendieron en dicha playa...*"⁴

Cal assenyalar, també, que molt abans de la creació del cos de carrabiners, el *Gobierno del Reino* havia mostrat la seva gran preocupació per les contínues pèrdues econòmiques que representava la introducció del contraban per a la Hisenda nacional i, en relació amb aquesta problemàtica, havia promulgat diverses ordres, decrets i disposicions destinades a combatre'l. En aquest sentit, cal destacar una d'aquestes disposicions: la circular tramesa pel *Gobierno Político Superior de Cataluña*, de data 20 d'octubre de 1820, a l'alcalde del Prat, en la qual es notificava que "...*entre varias providencias que el Rey se ha servido adoptar para contener el contrabando, es una que la tropa de linia y la milicia nacional local coopere con los resguardos de Rentas siempre que fuere necesario á la aprebención de los fraudes, y que tengan parte á prorrata en la distribución de los comisos, cuyos fondos se ha servido S.M. aumentar ampliandole más parte que la que tenían hasta ahora*"⁵.

Una de les poques vegades que trobem la participació dels veïns del Prat en la intercepció d'una operació de contraban es va produir a la tardor de 1828. En aquest sentit cal subratllar que el *Coronel Comandante de la Derecha del Cordón Sanitario*, en data 10 de novembre de 1821, va felicitar l'alcalde del Prat per "...*importante Servicio que tanto los vecinos de este pueblo como la Tropa de ese destacamento hicieron en la noche del 7 del corriente*". El coronel va manifestar la seva satisfacció pel "...*celo de ese benemerito Ayuntamiento y vecindario*"⁶.

Un temps després i per Reial ordre de 27 de juny de 1829, SM va resoldre que "...*se habiliten las Torres de nuestras costas (...) acerca el establecimiento de un Resguardo marítimo en persecución del contrabando*". En compliment d'aquesta ordre, el capità general va nomenar el *Visitador de Rentas* D. Joaquín Uriarte i l'oficial de la *Real Aduana* D. Felipe Helguero, acompanyats per altres comissionats "...*passen*

⁴ AMEP, Contraban, 1817-1922, caps 280-7

⁵ AMEP, *ibidem*

⁶ AMEP, *ibidem*

inmediatamente a verificar la habilitación de dichas torres". En aquest sentit, el 18 d'agost de 1929, es va demanar la col·laboració de l'alcalde del Prat: "...para que no solo, no se ponga impedimento alguno à dichos comisionados, sino que las justicias y Autoridades militares, les faciliten los auxilios que puedan necesitar para el desempeño de este servicio de S.M."⁷

En aquesta època, les autoritats governatives del regne tenien molts indicis que la majoria del contraban que s'introduïa per la costa mediterrània, i particularment per la costa catalana, havia estat embarcat al port de Gibraltar. El tabac, en les seves distintes formes, constituïa el producte més habitual en la majoria dels carregaments de les operacions de contraban.

Pel que fa a l'operativa emprada en la distribució de contraban, cal consignar que l'any 1829, el *Coronel Comandante de la Derecha del Cordón Sanitario*, advertia les autoritats municipals pratenques que, segons les seves informacions, hi havia tres barques, una de les quals, anomenada *San Antonio*, havia estat apressada pel guarda-costes *Amalia*, de la marina de guerra espanyola.⁸

Cal destacar que les operacions de traspàs de càrrega de contraban dels vaixells que s'hi dedicaven a les barques, es feia sempre a alta mar i, probablement, al capvespre o en plena nit.

Algunes barques de pesca, sembla, hi estaven involucrades, cosa que va fer que les autoritats d'alguns municipis costaners que disposaven de barques de pesca establissin una vigilància i un control especial sobre les tripulacions.

D'altra banda, era conegut documentalment que la zona costanera deltaica era molt propícia als naufragis de vaixells. Aquesta sinistralitat es concentrava particularment a les platges pratenques compreses entre l'estany de la Ricarda i la desembocadura del riu Llobregat, on la formació deltaica s'endinsa més cap al mar.

A part de la vulnerabilitat de la navegació a vela a les pertorbacions atmosfèriques, especialment als temporals de mar, la particular configuració de la formació deltaica a la zona costanera i el fet que els vaixells amb destinació al port de Barcelona, que procedien de la banda de ponent, forçosament havien d'aproximar-se

⁷ AMEP, *ibídem*

⁸ AMEP, *ibídem*

a la costa, eren causes que afavorien els naufragis, en especial a l'indret esmentat.

No cal dir que bona part dels naufragis es produïen a la nit o a primeres hores de la matinada, i la majoria coincidien amb temps de boires. Tot fa suposar que els guardes del cordó sanitari havien estat els primers a auxiliar les tripulacions quan hi havia supervivents. Després, com exposarem més endavant, serien els carrabiners de la platja del Prat els encarregats d'aquestes funcions de salvament.

L'ARRIBADA DELS CARRABINERS I LA SEVA PRIMITIVA ORGANITZACIÓ

Les primeres referències documentals que constaten la presència de forces de carrabiners al nostre terme municipal daten de gener de 1830, un any després de la constitució del cos. Ens referim a l'encarregat de la brigada del Prat, Francisco Cubeñas, que després seria nomenat caporal, i a tres carrabiners més, tots de la 2a companyia de la 1a Comandància del *Cuerpo de Carabineros de Costas y Fronteras*.⁹ Aquests reduïts efectius van ser destinats a la vigilància de la platja del Prat. L'any següent, la Brigada del Prat estava constituïda per vuit carrabiners a les ordres d'un sergent.¹⁰

Durant aquests primers temps de la dècada dels anys 30 del segle XIX, els carrabiners destinats al Prat no disposaven de caserna pròpia.¹¹ Tenien habilitada com a tal una habitació d'una casa del poble. Tot fa suposar que també van utilitzar, per aixoplugar-se i protegir-se de les inclemències del temps, les barraques de fusta que l'Ajuntament havia fet construir l'any 1820 en diversos punts de la platja.

El primer intent de construir una caserna per als carrabiners es va plantejar l'any 1833. La Comandància de Barcelona va decidir, l'estiu del 1833, aixecar un barracó a la platja del Prat, entre l'estany de la Ricarda i l'estany de la Magarola, destinat al destacament

⁹ AMEP, VII.2, Any 1830, capsa 270-1

¹⁰ AMEP, VII.2, Any 1831, capsa 270-2

¹¹ AMEP, VII.2, Any 1833, capsa 270-3

de carrabiners. El sotstinent Francisco García, de la 2a companyia de carrabiners, que era aleshores el cap de la guarnició pratenc, en data 21 de setembre de 1833, va enviar un ofici a l'Alcaldia en què sol·licitava informació relativa a la propietat del terreny on s'havia previst aixecar el barracó.¹² Desconeixem si aquest barracó es va construir realment. No n'hem trobat cap més referència.

De l'estudi de la documentació dipositada a l'Arxiu municipal del Prat, hem deduït que els carrabiners, que pertanyien a diverses companyies, estaven organitzats en unes unitats inferiors, les brigades, al front de les quals habitualment hi havia un sergent. La major part de les unitats destinades al Prat, que hi romanien només un o dos mesos, rebien les denominacions de *Brigadas Ligeras* o *Brigadas Móviles*.

El nombre de carrabiners destinats a la demarcació territorial del Prat no ultrapassava, en aquesta època, la quinzena, incloent-hi sotsoficials, caporals i carrabiners. En alguna ocasió, hem trobat alguns carrabiners que estaven fixos a la població, però habitualment no superaven l'any de permanència al Prat.

Una cosa que crida l'atenció d'aquests primers anys de presència dels carrabiners al nostre terme municipal és l'alt percentatge de carrabiners amb cognom català. Dels 15 carrabiners destinats al Prat al mes de novembre de 1837,¹³ més de la meitat portaven cognoms catalans. Aquests eren, entre altres, els següents: Mayol, Riera, Busquets, Pujados, Vila, Bonet i Rius. Tot fa pensar que això passava en tots els escalafons de l'organització militar.

Com podem veure en la taula següent, on es relacionen els caps de les brigades mòbils de carrabiners que van estar de servei al terme municipal del Prat durant els deu primers mesos de l'any 1838, també hi ha cognoms catalans.¹⁴

Tot fa suposar que, habitualment, les relacions dels carrabiners, i particularment els oficials i comandaments, amb les autoritats locals transcorrien amb total normalitat. Però aquest comportament de bons veïns alguna vegada es va trencar. És el cas que es va produir al mes de setembre de 1838, quan s'esdevingué un greu conflicte entre el cap de la unitat de carrabiners i la primera

¹² AMEP, VII.2, Any 1833, capsa 270-3

¹³ AMEP, VII.2, Any 1837, capsa 270-6

¹⁴ AMEP, VII.2, Any 1838, capsa 270-7

autoritat municipal. Ens referim al conflicte entre el sergent de carrabiners de l'11a brigada, Ramon Carbó, i l'alcalde del Prat, Marc Busquets i Tort.¹⁵

RELACIÓ DE BRIGADES MÒBILS DE CARRABINERS DESTINADES
AL PRAT DE LLOBREGAT DURANT ELS 10 PRIMERS MESOS DE L'ANY 1838

<i>Mes</i>	<i>Núm. de brigada</i>	<i>Cap d'unitat</i>
Gener	5a	Caporal LUÍS CASTAÑOS
Febrer	6a	Caporal MANUEL PONS
Març	6a	Caporal MANUEL PONS
Abril	10a	Sergent MANUEL GIMÉNEZ
Maig	1a	Sergent JUAN ESPINAR
Juny	1a	Sergent JUAN ESPINAR
Juliol	2a	Sergent FRANCISCO SERRA
Agost	2a	Sergent FRANCISCO SERRA
Setembre	3a	Sergent JOSÉ MARTÍNEZ
Octubre	11a i 12a	Sergent RAMÓN CARBÓ

Segons una notificació de l'alcalde, el sergent "*...me insultó y alborotó la plaza contra mí y mi secretario con palabras indecentes e indecorosas, por no haberle encontrado en casa para sellar y firmar las listas de Revista*".¹⁶

Aquest mateix sergent va tenir un enfrontament posterior amb el llogater amb qui compartia casa, és a dir, la casa habilitada com a caserna on tenia l'habitació.

Caldria recordar que d'acord amb la normativa militar vigent en aquella època, tots els carrabiners destinats al nostre terme municipal, independentment de la seva graduació, passaven la revista reglamentària mensual davant l'alcalde del Prat. A la pràctica, el cap de la unitat era el que presentava la llista amb els noms dels carrabiners i les incidències que hi pogués haver.

¹⁵ AMEP, *ibídem*

¹⁶ AMEP, *ibídem*

LES PRIMERES CAPTURES DE CONTRABAN

La zona costanera del terme municipal del Prat, per la seva proximitat a Barcelona i per les seves isolades platges sorrenques de més de vuit quilòmetres de longitud, amb pinedes i zones lacustres d'abundant vegetació pròximes al litoral, oferia unes condicions immillorables per al desembarcament de contraban.

Una bona xarxa d'amagatalls, entre els naturals i els que disposaven algunes masies, als quals cal afegir un transport regular de carros que traginaven gairebé diàriament els productes agrícoles a la capital, asseguraven en molt bona part l'èxit d'aquestes operacions furtives.

No cal dir que l'abundància de jornalers, molts sense feina fixa, permetia disposar tothora del personal necessari per a aquestes operacions il·legals.

En diverses ocasions, fins i tot abans de constituir-se el cos de carrabiners, les autoritats barcelonines i, particularment, el *Gobierno Militar y Político de Barcelona*, van demanar a l'alcalde del Prat col·laboració per combatre el contraban. En aquest sentit, el 20 de juny de 1831, el govern provincial va trametre a l'Alcaldia de la nostra població un nou ofici que, entre altres coses, deia: "...le encargo de nuevo con toda escrupulosidad si se informa de algún desembarco oculto de armas (como hay fundados recelos para ello), en el distrito marítimo a su cargo, tomando en este caso todas las disposiciones oportunas para impedir por todos los medios se introduzcan, deteniendo

a las personas que procuraran este fin y dandome inmediatamente parte de ello".¹⁷

Era evident que, a les autoritats, els preocupava molt el contraban d'armes, en un temps de molta inestabilitat política.

Una de les primeres referències relatives al contraban des de l'arribada dels carrabiners és del mes de març de 1831. Un dels caps de carrabiners de la 2a companyia de carrabiners de costes i fronteres, Eduardo Genovés, en data 18 de març va demanar a l'alcalde del Prat, informació "*...de la conducta de los paysanos que al margen se expresan como también si tiene fama de contrabandista por los vecinos de este pueblo; en que se ocupan y si tienen vienes para subsistir sin trabajo*".¹⁸ El mateix dia, els suposats contrabandistes van ser cridats a declarar davant del cap dels carrabiners.¹⁹

Una de les primeres notícies que tenim de desembarcament de contraban, en aquests primers anys de la presència de carrabiners al nostre terme municipal, fa referència a l'operació que va tenir lloc a la platja del Prat, el 29 d'octubre de 1832,²⁰ en desconeixem, però, els detalls.

Tot fa suposar que el 1833 fou un any en què es va registrar molta activitat a les platges pratenques. És impossible de conèixer el nombre de desembarcaments de contraban que hi hagué, la documentació existent a l'Arxiu municipal, cita, com és evident, només aquells que han estat descoberts o dels quals hi ha una certesa que s'han produït. El fet que al llarg del 1833 es descobrissin tres operacions de desembarcament de contraban és un indicador que suggereix que aquestes operacions havien estat nombroses. Una d'elles, com després veurem, fou de molta importància.

Justament, el 3 de maig de 1833 el caporal de la 3ª Brigada Ligera va cridar a declarar un veí del Prat per la seva possible intervenció en un desembarcament de contraban de tabac.²¹ Com a tònic general, val a dir que d'aquests interrogatoris no se'n treia gairebé mai *aigua clara*.

Una de les operacions de contraban més importants desco-

¹⁷ AMEP, VII.6, Contraban, caps 280-7

¹⁸ AMEP, VII.2, 1831, Carrabiners, caps 270-2.

¹⁹ AMEP, VII.2, 1831, Carrabiners, caps 270-2

²⁰ AMEP, VII.6, Contraban, caps 280-7

²¹ AMEP, *ibidem*

bertes per les forces de carrabiners en aquesta època fou la captura, el dia 4 de desembre de 1833, de tres barcasses amb gran quantitat de productes. Segons detalla un ofici de la Comandància de Carrabiners de Barcelona, dirigit a l'alcalde pratenc, Pau Aguilera Prats, el carregament de contraban descobert es componia de "*...ropas de diferents especies, hilos de algodón de todos los números, tabacos de varias clases, además de armas y pólvora para la facción*".²²

En la instrucció del sumari d'aquesta important operació, que havia obert la Comandància de Carrabiners, es demanava la col·laboració de l'alcalde del Prat, perquè informés: "*...de cuanto le conste acerca de este particular, manifestándome en 1er lugar las personas que puedan tener alguna noticia ya sea por haber visto o oído; 2º Si los individuos del cuerpo que se ballan cubriendo este distrito del Llobregat tuvieren o se presume puedan haber tenido conocimiento de este hecho y 3º Si sabe quienes eran los dueños o consignatarios de dicho cargamento, com también donde se había dirigido y finalmente que personas puedan haber tenido intervención en tal delito*".²³

En aquest sentit, s'observa una manifesta desconfiança dels comandaments dels carrabiners envers els membres del seu propi cos.

Durant els mesos d'abril i maig de 1840, s'aprecia una situació de certa anormalitat en la dotació dels carrabiners de la 6ª Brigada Ligera, que era aleshores la que estava destinada al Prat. Això ho diem perquè aquesta brigada tenia més de la meitat dels efectius no disponibles, per diverses raons. Segons dades documentals del 15 de maig de 1840,²⁴ un caporal i vuit carrabiners estaven "*suspendidos de empleo y sueldo*". Aquest càstig obeïa a una falta greu. Estava associat a una operació de contraban? En el mateix document s'indica alhora que dos carrabiners estaven de servei a Barcelona i dos més estaven destinats provisionalment a Vilanova i la Geltrú. El destacament de la platja del Prat només disposava del sotstinent, cap de la força, i de set carrabiners, guarnició insuficient per cobrir eficaçment el servei de vigilància, dia i nit, de la zona costanera que tenia confiada.

Un temps després, l'octubre de 1840, la Comandància del cos, ara amb la nova denominació de *Carabineros de Hacienda Pública de*

²² AMEP, *ibidem*

²³ AMEP, *ibidem*

²⁴ AMEP, VII.2, Carrabiners, 1840, capsa 270-8

la Província de Barcelona, al marge de les informacions que podia haver obtingut de la seva pròpia força destinada a la platja del Prat, va sol·licitar informació complementària per afegir en un altre sumari que s'estava formant “...en averiguación de unos disparos de cañón y fusilería que hubo en estas playas inmediatas en la noche del 29 al 30 de septiembre último, y la de un alijo de contrabando que se supone haberse hecho en las mismas en la próxima noche”.²⁵

L'ofici acabava amb les paraules següents: “...he de merecer de Vd. Se sirva en obsequio del mejor servicio; manifestarme a la brevedad posible cuanto sepa y haya oído decir sobre otros particulares”.²⁶

A més de la vigilància i persecució del contraban, els carrabiners s'encarregaven d'altres serveis. En aquest sentit, cal dir que forces de carrabiners del destacament de la platja del Prat, a les ordres del sotstinent Eduardo Genovés, van custodiar durant unes sis setmanes, les restes d'un vaixell de matrícula francesa que havia naufragat el 16 de gener de 1833 prop de la desembocadura del riu Llobregat.²⁷

²⁵ AMEP, VII.6, Contraban, 280-7

²⁶ AMEP, VII.6, ibídem

²⁷ AMEP, XX.4.4, Vaixells 1817-1898, caps 479-4

ELS CARRABINERS EN UNA ÈPOCA DE PERTORBACIONS ATMOSFÈRIQUES I NAUFRAGIS

En començar l'any 1841, estava destinada al Prat la 6a brigada de la 2a companyia de carrabiners de la Comandància de Barcelona, a les ordres del sotstinent Pablo Gómez Orden. Aquesta unitat estava constituïda per un total de 18 carrabiners, inclosos el sotstinent, un sergent i un caporal.²⁸

En la revista del 16 d'abril de 1841, dels teòrics 19 carrabiners de dotació a la unitat, un caporal i 8 carrabiners estaven "...*suspensos de empleo y sueldo*", i dos més estaven destinats a Vilanova i la Geltrú.

Per cobrir aquestes baixes, es van enviar al Prat un caporal i set carrabiners que pertanyien a altres brigades de la mateixa 2a companyia, un dels quals era de cavalleria.²⁹ Desconeixem si els carrabiners castigats ho van ser a causa del contraban.

L'any 1842 es registraren tres riuades, la primera de les quals s'esdevingué el 24 d'agost.³⁰ N'hi hagué, també, els mesos de setembre i novembre, cosa que, de ben segur, devia deixar aïllats els carrabiners de les barraques de vora la platja i, probablement, fou la causa que s'aixequessin, el 1844, dos barracons d'obra.

El novembre de 1842, els membres del destacament de carrabiners del Prat pertanyien a la 14a brigada de la 2a companyia de

²⁸ AMEP, VII.2, Carrabiners 1841, caps 270-9

²⁹ AMEP, *ibidem*

³⁰ CODINA VILÀ, J. *Inundacions al delta del Llobregat*. Barcelona, editorial Dalmau, 1971.

SITUACIÓ DE LA PRIMITIVA CASILLA DELS CARRABINERS DE LA PLATJA DEL PRAT

Carabineros de Hacienda Pública de la Província de Barcelona, composta per un sotstinent (Jaume Llord), un sergent, dos caporals i 14 carrabiners.³¹

Un fet destacat d'aquesta època fou la construcció, el 1844,³² de la primera *casilla* dels carrabiners. Estava formada per dues casetes o barracons d'una superfície total de 310 m², situades a uns 800 metres al nord de la boca o grau de l'estany de la Ricarda i a 70 metres del mar, de les quals encara queden restes. Eren dues petites edificacions de pedra de Montjuïc, d'una sola planta, de forma rectangular, amb coberta a doble vessant, aixecades un metre sobre el nivell del terreny. S'hi accedia seguint el camí de la Bunyola.

³¹ AMEP, VII.2, 1841, caps 279-10

³² FAURA SANS, M. i PALADELLA, F. "Experiències sobre l'avançament del Delta del Llobregat" a *Revista Arcius de l'Escola Superior d'Agricultura*, 1935

PRIMITIVA CASTILLA DELS CARRABINERS
DE LA PLATJA DEL PRAT

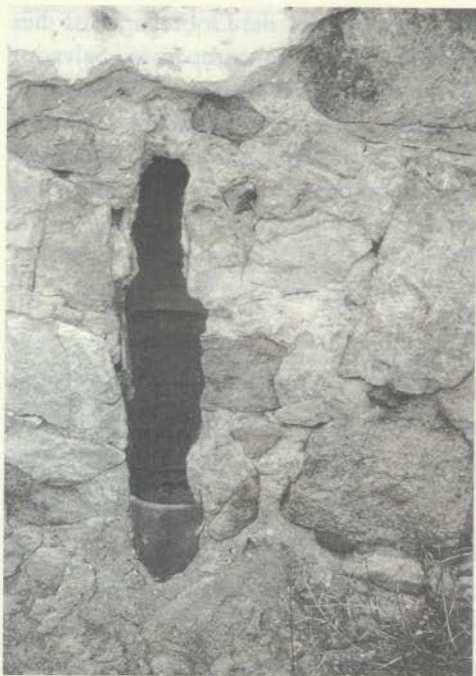
Almenys una de les dues edificacions disposava d'una cisterna subterrània, en la qual s'emmagatzemava l'aigua de pluja que es recollia de la teulada de l'edifici. Tot fa suposar que en aquesta època ja es disposava d'un pou d'aigües freàtiques de brocal obert, que havia de subsistir fins a la primera dècada dels anys 10 del segle XX (encara existia el 1904).³³

El mes de gener de 1845 es va registrar a la platja del Prat un fet que va indignar molt el *Gobierno Superior de la Provincia de Barcelona*. El cònsol francès de Barcelona es va queixar al govern de la província que “...parte del cargamento perteneciente al buque de aquella nación varado en la playa del término municipal de este pueblo que ha sido descargado y depositado en la misma ha desaparecido escandalosamente”.³⁴ En relació amb el mateix assumpte, el govern provincial va ordenar a l'alcalde del Prat “...se haga la más exquisitas averiguaciones por cuantos medios esten a su alcance y su celo le sugiera para averiguar quienes sean los autores de este atentado, formalizando en caso necesario las diligencias oportunas”.³⁵

³³ Durant la presentació al Prat de la Topografia mèdica, del metge Segimon Salgot, el Dr. Mari va mostrar una transparència en què es veia el pou esmentat.

³⁴ AMEP, XX.4.4, Vaixells 1817-1898, 1845

³⁵ AMEP, XX.4.4, Vaixells 1817-1898, 1845

BAIXANT FORMAT PER TUBS DE CERÀMICA QUE, A TRAVÉS DE LA PARET DE L'EDIFICI, PORTAVA L'AIGUA DE PLUJA QUE ES RECOLLIA A LA TEULADA FINS A LA CISTERNA

El dia 10 de setembre de 1845, a la nit, prop de l'estany del Remolar "...ha sido maltratado el vecino de este pueblo Baudilio Capdevila, el que se halla postrado en cama con el brazo derecho roto y la mano izquierda contusa de los golpes de carabina que le dio el carabinero Martín Mateo y otro de los componentes del destacamento fijo estacionado en este punto baliendose para la ejecución del inesperado atropello del pretexto de que Capdevila era sospechoso y le había insultado. Mientras a este vecino se le había maltratado para hacerlo retirar de aquellos sitios, el citado carabinero y dos más que se hallaban de servicio allí aquella noche toleraban y toleraron la permanencia de una lancha pescadora varada en la playa y siete u ocho marineros en tierra".³⁶

En relació amb aquests fets, el comandament dels carrabiners va obrir les investigacions corresponents.

El dia 13 de novembre de 1846, es registrà una riuada general

³⁶ AMEP,VII,2, Carrabiners, 1845. Capsa 270-11

que inundà bona part de la plana deltaica del Llobregat. Uns dies després el capità de carrabiners de la 1a companyia, Salvador M. Rojo, es queixava a l'Ajuntament del Prat, que "*infinidad de paisanos*", veïns del Prat i d'altres poblacions "*...acudieron con carros para cargar y llevarse la leña que habia arrojado el mar á causa de la avenida del río Llobregat en estos últimos días desobedecieron las insinuaciones que el cabo encargado del Punto les hacia para que se retirasen, puesque no trahian permiso de la autoridad competente*".³⁷ L'alcalde del Prat va contestar que prendria "*...las disposiciones necesarias para reprimir a mis subordinados*".³⁸

El mes de gener de 1848, el destacament de carrabiners destinats al Prat estava constituït per 11 membres de la 3a secció de la 1a companyia de la Comandància de Barcelona. El cap d'aquesta unitat era, aleshores, el sotstinent Francisco Calonge.³⁹

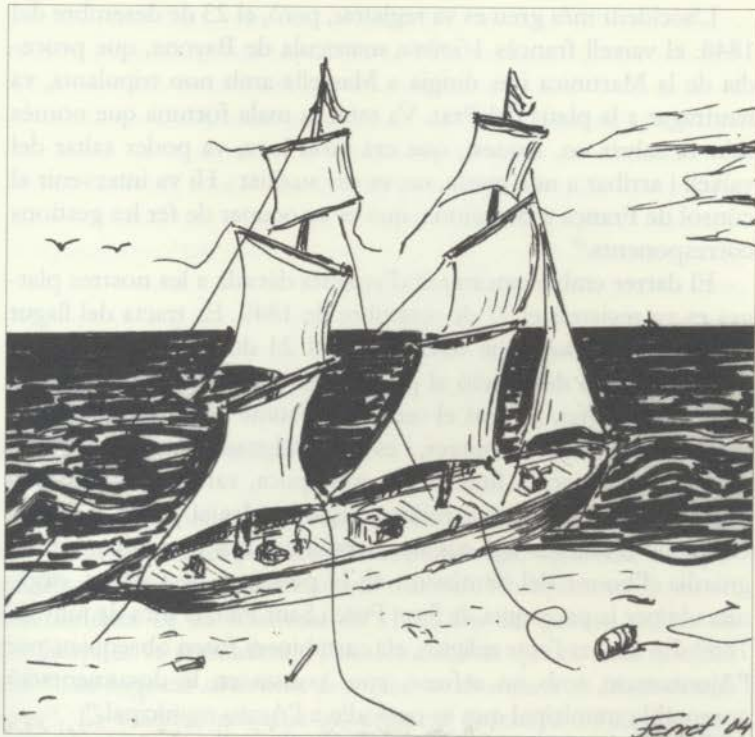
DISTINTIU DELS "CARABINEROS DEL REINO"
DE LA CAPITANIA GENERAL DEL
PRINCIPAT DE CATALUNYA,
DE LA DÈCADA DELS 40 DEL SEGLE XIX

A finals de la dècada dels anys 40 del segle XIX, el nombre de naufragis es multiplicà, especialment durant l'any 1848. Tot fa suposar que aquests naufragis van ser deguts a diverses perturbacions atmosfèriques. El primer va succeir el 2 de gener de 1848

³⁷ AMEP, VII.2, Carrabiners, 1846. Capsa 270-12

³⁸ AMEP, ibídem

³⁹ AMEP, VII.2, Carrabiners, 1848. Capsa 270-14

ELS NAUFRAGIS DE VELERS VAN SER NOMBROSOS
EN LES PLATGES DE LA FAÇANA MARÍTIMA DEL DELTA
AL LLARG DEL SEGLE XIX

i en tenim coneixement per una comunicació de les autoritats locals en què es diu textualment “...*A las siete sen contardo serca de la casilla de los Carbineros una pollacra goleta naufragada sin ningún tripulante*”.⁴⁰ Es dedicava al contraban?

A finals del mateix mes, hi va tornar a haver un altre naufragi a la platja del Prat. Es tractava del bergantí espanyol *Dolores* de matrícula de Palamós; hi anaven vuit tripulants i quatre passatgers. L'alcalde pratenc va donar les instruccions oportunes a “...*los carabineros destacados en este punto para que auxiliaran y custodiaran los pocos efectos que han podido salvarse*”. El mateix alcalde manifestava que “...*no ha ocurrido desgracia alguna ni en la tripulación ni pasajeros*”.⁴¹

⁴⁰ AMEP, XX.4.4, Vaixells 1817-1898, 1848

⁴¹ AMEP, *ibídem*

L'accident més greu es va registrar, però, el 23 de desembre del 1848: el vaixell francès *Victòria*, matrícula de Bayona, que procedia de la Martinica i es dirigia a Marsella amb nou tripulants, va naufragar a la platja del Prat. Va tenir la mala fortuna que només se'n va salvar un. Aquest, que era molt jove, va poder saltar del vaixell i arribar a una masia, on va ser auxiliat. Hi va intervenir el cònsol de França a Barcelona, que es va ocupar de fer les gestions corresponents.⁴²

El darrer embarrancament d'aquesta dècada a les nostres platges es va registrar el 27 de setembre de 1849. Es tracta del llagut mallorquí *San Juan*, que havia sortit el 24 de setembre del port d'Andratx amb destinació al port de Barcelona, amb un carregament de garrofes. Segons el seu patró, Jaume Alemany, hi anaven cinc tripulants i un passatger, i es van poder salvar tots.⁴³

Els carrabiners, a finals d'aquesta època, van participar en altres activitats de caire no militar, organitzades al poble. Cal destacar que membres del cos de carrabiners van participar, com a guàrdia d'honor del Santíssim, en la processó de Corpus, organitzada per la parròquia de Sant Pere i Sant Pau, el mes de juny de 1850. En acabar l'acte religiós, els carrabiners foren obsequiats per l'Ajuntament amb un refresc, com consta en la documentació comptable municipal que es custòdia a l'Arxiu municipal.⁴⁴

El 21 de setembre de 1850, després d'uns dies de forts aiguats, es va registrar una forta riuada que va provocar una inundació extraordinària. Aquesta pertorbació atmosfèrica és coneguda com els Aiguats de Sant Mateu i va afectar, també, algunes comarques tarragonines i les Illes Balears.⁴⁵ No cal dir que la inundació fou de caràcter general i va provocar, de ben segur, l'aïllament dels carrabiners durant uns dies.

⁴² AMEP, *ibidem*

⁴³ AMEP, XX.4.4. Vaixells 1817-1898, 1849

⁴⁴ AMEP, Comptes municipals, 1850

⁴⁵ FERRET PUJOL, J. "La riuada de Sant Mateu, setembre de 1850", *Delta* núm. 101, maig, 1987

EN TEMPS DE CARLINADES

Durant el període de guerres carlines, es va ordenar a les autoritats municipals de les poblacions costaneres que vigilessin, en especial, els possibles desembarcaments d'armes. En aquest sentit, en un ofici de data 12 de setembre de 1842, des del govern polític de Catalunya es va comunicar a l'alcalde del Prat que es tenia notícies que "*...un bergantin sardo trata de verificar un desembarco de armas en estas costas*". La mateixa autoritat governativa ordenava a l'alcalde que "*...bajo su responsabilidad vigile con la Milicia Nacional la parte de costa que corresponde à su jurisdicción para impedir el desembarco de dichas armas*".⁴⁶

Des de finals dels anys 30 del segle XIX fins a, gairebé, la fi de la segona guerra carlina, els carrabiners destinats al Prat, a part de la seva missió principal de perseguir el contraban o auxiliar els naufrags, van haver d'assumir altres funcions com a forces militars, a causa de la inestabilitat política.

Moltes vegades, durant la primera i, sobretot, durant la segona guerra carlina, es van utilitzar les dependències parroquials com a caserna, cosa que ja havia succeït en temps de la Guerra del Francès. Cap a finals de la primera guerra carlina, concretament l'any 1839, "*...el poble fou fortificat entorn el conjunt parroquial de l'església, la rectoria i el campanar*" (...) El campanar tornà a prestar servei amb una guàrdia permanent".⁴⁷

⁴⁶ AMEP, VII.6, Contraban. Capsa 280-7

⁴⁷ CODINA VILÀ, J. *La gent del fang (El Prat 965-1965)*. Granollers, Editorial Montblanch, 1966. Pàg.178

De vegades les autoritats militars van enviar reforços. Els mesos d'octubre i novembre de 1842, va ser enviat al Prat un destacament de soldats del 2n batalló del Regiment d'Infanteria de Zamora, núm. 18, a les ordres del tinent José Faulón, format per 38 militars.⁴⁸

També, durant aquests temps d'inestabilitat política, van ser enviades a la nostra població, les anomenades *Rondas Volantes Extraordinarias*. Els mesos de maig i juny de 1845, estaven destinats al Prat un sotscaporal i 8 mossos.⁴⁹

En aquest clima d'inestabilitat general, es va produir un episodi en què els carrabiners pratencs van quedar molt malparats, en sofrir un assalt inesperat i sorprenent per part d'uns joves pratencs. Ens referim a un fet registrat el juliol de 1845, amb motiu del sorteig per a una nova lleva, a conseqüència del qual hi va haver “...un autèntic alçament de joves pratencs dirigit pel secretari municipal, ex tinent de l'exèrcit”.⁵⁰

Els joves sorprengueren la guarnició de carrabiners del poble i de la platja, constituïda per un sotstinent, un caporal, tres carrabiners de cavalleria, un caporal de segona i sis carrabiners d'infanteria,⁵¹ es van apoderar de l'armament i se'n van anar cap a la muntanya “...on romangueren set o vuit dies”.⁵²

De l'11 al 17 de juliol “...els amotinats anaren reintegrant-se a les llars respectives”. L'armament arrabassat als carrabiners, no obstant, no aparegué; sembla que fou abandonat a les muntanyes. El coronel, “primer jefe de los Carabineros del Reino”, valorava, el 13 de setembre de 1845, les pèrdues en 661 rals,⁵³ xifra que després seria incrementada.

Els joves amotinats van ser castigats amb una multa de deu rals i mig per cap per cobrir el valor de l'armament arrabassat als carrabiners, mentre que el secretari fou separat del càrrec.⁵⁴

Durant la segona guerra carlina i a partir de 1847, les autoritats

⁴⁸ AMEP, VII.2, 1845

⁴⁹ AMEP, VII.2, 1845

⁵⁰ BESORA, C.; CODINA, J.; FABRÓ I.; GÓMEZ, M.; RODÉS, A. “Aproximació a les guerres del segle XIX a El Prat de Llobregat”, a *Guerrilles al Baix Llobregat*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1986

⁵¹ BESORA i altres. Op. cit. Pàg. 254

⁵² CODINA VILA, J. La gent del fang. Pàg.178

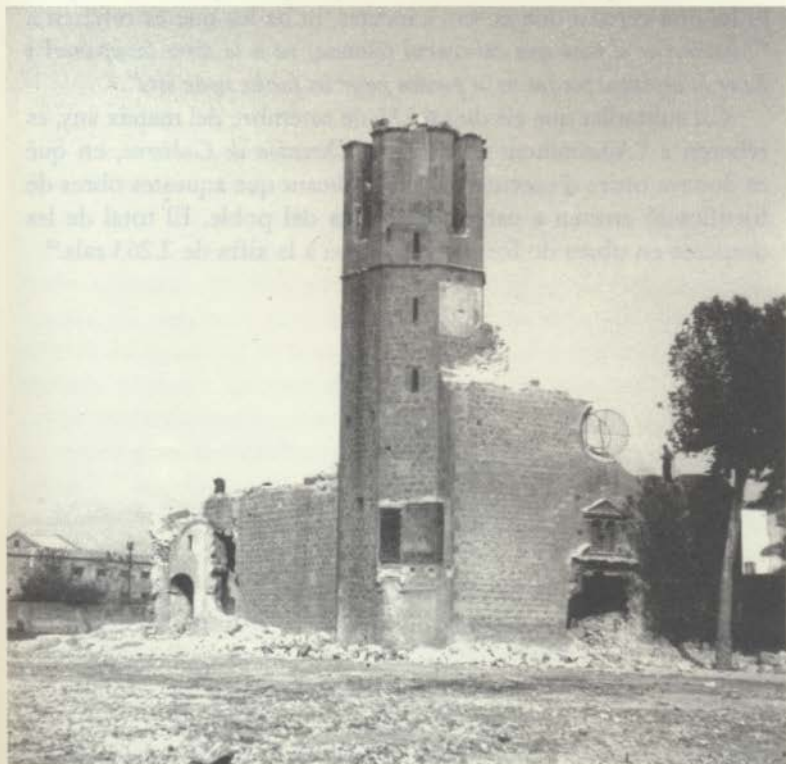
⁵³ BESORA i altres. Op. cit. Pàg. 255

⁵⁴ CODINA VILA, J. La gent del fang. Op. cit. Pàg.178

militars governamentals van ordenar que la vigilància i defensa del delta anés a càrrec del cos de carrabiners, que també incloïa el comandament del sometent.

La rectoria "...i el campanar foren ocupades del novembre de 1847 al juny següent pel destacament de carrabiners de Gavà, tot i les lamentacions del rector".⁵⁵ Ens referim al rector Mn. Joaquim Claramunt, que feia poc que era titular de la parròquia de Sant Pere i Sant Pau.

Un temps després d'iniciada la segona guerra carlina es tornaren a practicar obres de fortificació al voltant dels edificis parroquials, que continuaren ocupats per forces de carrabiners.

PASSADÍS QUE COMUNICAVA EL CAMPANAR DE L'ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT PERE I SANT PAU AMB LA RECTORIA. VA SER AMPLIAT PELS CARRABINERS DURANT LES GUERRES CARLINES.

⁵⁵ CODINA VILA, J. *La gent del fang*. Op. cit. Pàg.179

Caldrà subratllar que el 19 d'agost de 1848, el sergent de la unitat de carrabiners responsable de la vigilància de les dependències esmentades, que utilitzava la rectoria com a caserna, va demanar a l'Ajuntament l'execució de diverses obres, com aixecar "*...una pared desde la esquina de la casa consistorial a la del huerto de la rectoría, para que quede cerrada la plaza de la iglesia*". Com a obra complementària del tancat de la plaça, el sergent va demanar, també: "*Formar un tambor con un piso para resguardo del fuerte y abrigo y seguridad del centinela que ha de aber en la entrada del cuartel*".⁵⁶

Entre les obres proposades pel sotsoficial de carrabiners per millorar els aspectes defensius del conjunt parroquial i de les quals hi ha una certesa que es van executar, hi ha les que es referien a "*...ensanchar el paso que del cuartel (rectoría) va a la torre (campanar) y hacer la arpillera porque no se pueden jugar los fusiles según ésta*".⁵⁷

Cal subratllar que els dies 6 i 16 de setembre del mateix any, es reberen a l'Ajuntament oficis de la *Dirección de Gobierno*, en què es donava ordre d'executar-les, tot indicant que aquestes obres de fortificació anaven a càrrec dels veïns del poble. El total de les despeses en obres de fortificació arribà a la xifra de 2.263 rals.⁵⁸

⁵⁶ BESORA i altres. Op. cit. Pàg. 256

⁵⁷ BESORA i altres. Op. cit. Pàg. 256

⁵⁸ BESORA i altres. Op. cit. Pàg. 257

SEGONA PART

EL CANVI ORGANITZATIU DEL COS DE CARABINERS DE MITJAN SEGLE: ARRIBEN ELS CAPITANS

En aquest se la dècada dels anys 50 del vuit-cents, entra després al Prat un petit grup de carabiners que pertanyien a la 5a secció de la 1a companyia d'infanteria de la Comandància de Carabiners de Barcelona. El cap d'aquesta secció era el sargent Pedro Gómez Bellido, amb arrels en la nostra població. Un caporal de segona i cinc carabiners d'infanteria completaven la resta de la guarnició de la cueta de la platja. Per reforçar el destacament, hi havia aplegat una companyia de cavallers, però de classe corresponent, cosa que permetia, costantment, aconseguir un major grau de mobilitat en la vigilància de la línia de costa pratinera.

El carvi de les guarnicions del Prat assegurava a les se corresponents, en aquesta època, els caps de les seccions o unitats de carabiners solon les funcions que tenien.

No cal dir que els carabiners van patir molt en temps de guerra i, sobretot, quan es produïen sobtadament de les segres, amb les evolucionis corresponents, ja que van haver pràcticament elles per terra durant uns dies. Durant la dècada dels anys 50 es registraren diversos segres i riades que, de les segres, van perdre l'ailament territorial dels carabiners pratiners. La pertinença a través fins a més circumstancies d'aquesta dècada va tenir lloc a finals del mes de maig de 1853. També va ser molt im-

* *LIBRO VIZCA Carabines 1801. Capa 27a. 18* www.igp.gob.es/Carabines/0001.htm

ELS CANVIS ORGANITZATIUS DEL COS DE CARRABINERS DE MITJAN SEGLE: ARRIBEN ELS CAPITANS

En iniciar-se la dècada dels anys 50 del vuit-cents, estava destinat al Prat un reduït grup de carrabiners que pertanyien a la 5a secció de la 1a companyia d'infanteria de la Comandància de Carrabiners de Barcelona. El cap d'aquesta secció era el tinent Pedro Giménez Bellido, amb residència a la nostra població. Un caporal de segona i cinc carrabiners d'infanteria constituïen la resta de la guarnició de la caseta de la platja. Per reforçar el destacament, hi havia agregats tres carrabiners de cavalleria, amb els cavalls corresponents, cosa que permetia, certament, aconseguir un major grau de mobilitat en la vigilància de la línia de costa pratenca.⁵⁹

Els canvis de les guarnicions del Prat acostumaven a fer-se semestralment, en aquesta època. Els caps de les seccions o unitats de carrabiners solien ser tinents o sotstinents.

No cal dir que els carrabiners van patir molt en temps de riudes i, sobretot, quan es produïen sobreiximents de les aigües, amb les inundacions corresponents, ja que quedaven pràcticament aïllats per terra durant uns dies. Durant la dècada dels anys 50, es registraren diversos aiguats i riudes que, de ben segur, van produir l'aïllament temporal dels carrabiners pratencs. La pertorbació atmosfèrica més extraordinària d'aquesta dècada va tenir lloc a finals del mes de maig de 1853. També va ser molt im-

⁵⁹ AMEP, VII.2, Carrabiners 1851. Capsa 270-16

portant l'avinguda del riu Llobregat del mes de juny de 1855.⁶⁰

Pel que fa al maig de 1853, cal esmentar que el 24, després de tres dies d'aiguats constants, es va produir el primer sobreiximent del riu, que va destrossar la barca de passatge del Prat. El segon, “...semblant a l'anterior enderrocà algunes masies. El delta es convertí en una immensa esponja”. El governador va ordenar als alcaldes de les poblacions veïnes que socorreguessin la zona afectada i, fins i tot, hi va enviar un remolcador del port de Barcelona, que “...fêu uns quants viatges portant queviures i auxilià per mitjà dels seus mariners les cases més aïllades”.⁶¹

A mitjan d'aquesta dècada, concretament al mes de març de 1855, s'observa que tot i que l'oficial de carrabiners, el tinent Julián Aguirre López, cap de la 4a secció de la 2a companyia, residia al Prat, el major nombre de carrabiners d'aquesta secció, desplegats al llarg de la zona costanera que va des de Can Tunis fins a Gavà, prestaven servei en aquest darrer municipi, sota les ordres d'un caporal de segona.⁶²

Al destacament de la platja del Prat, hi havia destinats només el caporal de primera, José Betés i Betés, i sis carrabiners. No obstant això, el poble de residència de l'oficial de la secció era on s' havia de presentar el justificant de revista mensual de la totalitat dels membres de la secció. En aquest sentit, en data 8 d'abril de 1855, l'alcalde del Prat, Josep Parellada Pujol, va certificar que “...el oficial e Individuos de Tropa señalados en la precedente lista (...) se me han presentado en acto de revista”.⁶³

El 6 de juny de 1856, es va registrar el naufragi d'un vaixell a la platja del Prat. A la tarda, l'alcalde Josep Parellada i el secretari municipal varen efectuar una visita d'inspecció. El viatge el varen fer amb carro i ho van aprofitar per berenar.⁶⁴

El 9 de març de 1857, es va inaugurar una nova barca per passar el riu, que substituïa la destruïda durant la riuada del 1853. Es va organitzar al Prat una solemne processó des de l'església fins al riu, on el rector Mn. Joaquim Claramunt va beneir la barca. Hi van

⁶⁰ CODINA VILÀ, J. *Inundacions al Delta del Llobregat*

⁶¹ CODINA VILÀ, J. *Inundacions al Delta del Llobregat*

⁶² AMEP, VII.2., Carrabiners 1855. Capsa 270-20

⁶³ AMEP, ibídem

⁶⁴ CODINA VILÀ, J. *Ai, Adén Clara Marina*. El Prat de Llobregat, Ajuntament del Prat de Llobregat, Col·lecció de Textos Locals núm. 2, 2002. Pàg.164 i 165

assistir les autoritats locals, convidats, capellers (confreres de les diverses capelles de la parròquia) i fidels, amb acompanyament de música. De ben segur, com era habitual en aquell temps, s'hi va convidar l'oficial de carrabiners destinat a la guarnició del Prat, que devia assistir al refrigeri amb què es va obsequiar les autoritats i els convidats, capellers i músics.

Cal remarcar que el canvi més significatiu de l'organització del cos de carrabiners des del seu establiment al Prat, el 1830, es va produir en aquesta dècada. Ens referim a l'establiment al Prat del punt de comandament de la companyia de carrabiners destinada a la vigilància de la costa de ponent més propera a Barcelona. Això va representar que el capità de la companyia de carrabiners passés a residir a la nostra població i, per tant, que hi hagués un major grau de participació dels carrabiners en la vida local. Segons dades documentals del mes de maig de 1857, aquest canvi organitzatiu va tenir lloc, per primera vegada, el mes d'abril.⁶⁵

El primer capità de les forces de carrabiners amb destinació i residència a la nostra població va ser Francisco Aubert i Luce, segons consta en el justificant de la revista mensual obligatòria davant l'alcalde pratenc, on consten tots els membres que constituïen la companyia de carrabiners que estava a les seves ordres.⁶⁶ El capità tenia assignat un cavall per facilitar-li els desplaçaments. No cal dir que aquesta nova disposició organitzativa del cos de carrabiners, que va perdurar unes quantes dècades, va donar més categoria a la població del Prat.

Un altre fet que havia de tenir, anys a venir, una influència directa sobre la salut dels carrabiners va ser la construcció del Canal de la Dreta, que a finals d'aquesta època estava en avançada fase de construcció, tot i l'oposició i l'alarma del poble del Prat. El nou marge o terraplè que el canal representava podia tenir efectes catastròfics per al nucli urbà del Prat, en cas de riuada.

En aquesta dècada, atenent a la informació consultada, no hem trobat referències específiques a operacions de contraban a les platges del terme del Prat, però, sí que n'hi hagué al de Viladecans. Durant la nit del 22 i la matinada del 23 d'agost del

⁶⁵ AMEP, VII.2, Carrabiners 1857. Capsa 270-22

⁶⁶ AMEP, *ibídem*

1851, hi va haver un desembarcament de contraban entre l'estany del Remolar i el de la Murtra. En relació amb aquest fet, dos veïns del Prat van ser cridats a declarar davant la Comissió Fiscal del cos de *Carabineros del Reino*.⁶⁷

⁶⁷ AMEP, VII.6, Contraban. Capsa 280-7

LA REVOLUCIÓ DEL 1868

En iniciar-se la dècada dels anys 60 del segle XIX, el comandament de la 3a companyia de carrabiners de la Comandància de Barcelona, formada per 162 homes i 6 cavalls, continuava estant situat al Prat. El capità era en Manuel Suárez i Telaya. A la caseta dels carrabiners de la platja, hi residia, en aquella època, el cap de la 3a secció de la companyia, càrrec que ostentava el tinent Narciso Martín Aguado. Ambdós oficials tenien destinat un cavall.⁶⁸

Com era habitual, els canvis dels oficials i dels carrabiners eren freqüents. Entre els capitans destinats a la nostra població en aquesta dècada, cal esmentar els següents: José de Lasa, Juan García Lasa, José Camps i Ruíz, Antonio Gascón Canovas, Luís Ruíz Quirós, Segundo de la Guàrdia i Ortega, i José Martínez Fernández.⁶⁹

En Ramon Binsà, resident al Prat, va sol·licitar l'any 1862 un certificat de la Inspecció General de Carrabiners "...de sus servicios prestados desde 1834 a 1840" a l'esmentada institució militar. Sembla, però, que aquest servei l'havia efectuat majoritàriament a la província de Girona.⁷⁰

A primers de juny de 1864, les autoritats governatives van notificar, de forma reservada, a l'alcalde del Prat, Joan Rodés, que des del port de Màlaga havia sortit el vapor de matrícula belga *Conde de Hainault*, amb un carregament d'armes, amb destinació al port

⁶⁸ AMEP, VII.2, Carrabiners 1861. Capsa 271-2

⁶⁹ AMEP, VII.2, Carrabiners (dècada dels anys 60)

⁷⁰ AMEP, VII.2.5, anys 1816-1949. Capsa 260-2

italià de Messina. Les autoritats, però, temien que aquest carregament es pogués desembarcar “...en qualquier punto de la costa de España”.⁷¹

En la mateixa comunicació, s’ordenava al batlle, que disposés “...lo necesario para evitarlo en la parte que V. corresponda en el término de su jurisdicción”. Cal suposar que la mateixa autoritat governativa o el mateix alcalde del Prat havien advertit d’aquesta possibilitat els caps de carrabiners de la guarnició de la platja del Prat.⁷²

El mes de juliol del mateix any 1864, amb caràcter reservat, l’alcalde del Prat va rebre una altra comunicació on s’anunciava que un altre vaixell belga havia sortit carregat d’armes del port de Màlaga “...con dirección á varios puertos del extranjero y por si trata de alijarlos en algún punto de la costa d’España, encargo a Vd disponga lo necesario para evitarlo en la parte que á Vd. Corresponda y en el término de su jurisdicción”.⁷³

El dia 14 de desembre de 1866, hi va tornar a haver un embarcament a la platja del Prat, a la zona propera a la desembocadura del riu Llobregat. Es tractava del llagut *Remedio*, tripulat pel patró i quatre mariners. El llagut procedia de Benicarló i navegava en direcció al port de Barcelona amb un carregament de garrofes i de blat de moro.⁷⁴

Segons va manifestar el zelador de la Marina, Baldiri Malet Casas, a la primera autoritat municipal del Prat “...en barrancaron por una ragcho de biento que se le rompieron las sogas de las ancores esta en palo seco y lleno de agua”. El patró d’aquesta embarcació es deia Sebastià Conesa. En relació amb el naufragi, l’alcalde del Prat es queixava “...del poco caso que hace de la autoridad local, en la inteligencia que los Celadores de Marina, en zona marítima son ellos los unicos que tienen autorización”.⁷⁵

Val a dir que en aquesta època es finalitzava la construcció del Canal de la Dreta, el traçat del qual, com hem dit, va aixecar les protestes de les autoritats pratenques. Però, aquest canal tenia un altre problema, no desguassava directament a la mar. Això, juntament amb la proximitat de l’estany de la Magarola i les noves

⁷¹ AMEP, VII.2, Contraban, 1817-1922

⁷² AMEP, ibidem

⁷³ AMEP, ibidem

⁷⁴ AMEP, XX.4.4, Vaixells, 1817-1898

⁷⁵ AMEP, ibidem

plantacions d'arròs al Prat, feia augmentar considerablement les zones estanyades, cosa que va facilitar la propagació de les febres palúdiques.

El mes de juliol de 1867, el capità de la companyia de carrabiners a què pertanyia el destacament de la platja del Prat, exposà a la Comandància del cos la trista realitat sanitària dels voltants de la caseta de carrabiners de la platja. La comandància va remetre la informació al governador civil de la província.⁷⁶

En una comunicació de la primera autoritat governativa, de data 24 de juliol de 1867, a l'alcalde del Prat, Pau Codina, entre altres coses se li notificava que "*...El capità accidental de la cuarta compañía, le significare que en solo día han pasado al hospital militar de esta plaza siete individuos del destacamento situado en la casilla del Prat atacados de calenturas, de las que en el mismo día lo fueron también el sargento primero, jefe accidental de la sección, su esposa y dos hijos del mencionado. En vista de semejante calamidad me personé ayer mañana en el indicado punto encontrando dos carabineros más con fiebre, el hijo de uno de ellos, y el resto con síntomas de dicho mal*",⁷⁷ escrivia el cap de la Comandància de carrabiners de la província, i també deia que les causes del mal eren dues: el fet que el Canal de la Dreta no desguassés a la mar, sinó a 300 metres, formant aigües quietes, l'estany de la Magarola; i la plantació d'arròs. Aquests dos fets estaven deixant sense força militar aquell punt.⁷⁸

A la primavera del 1868, es va verificar a l'Ajuntament, la talla anual dels mossos de lleva. El sergent del cos de carrabiners, Antolín Descalzo, va ser l'encarregat d'efectuar-la.⁷⁹

D'altra banda, durant la crescuda del riu Llobregat esdevinguda el 25 d'agost de 1868, va caure el pont que s'estava construint entre les viles d'Esparreguera i Olesa de Montserrat, "*...llevándose arrastrados por la corriente, los hierros, maderas, andamios que constituían el puente...*". El propietari del pont, Josep Puig, d'Esparreguera, que era alhora l'amo de la fàbrica Puig, antecessora de la "Colònia Sedó", va demanar la col·laboració de l'alcalde del Prat, Pau Aguilera i Bou, amb la finalitat d'intentar recuperar part del ma-

⁷⁶ CODINA VILÀ, J. *El Delta de Llobregat i Barcelona*. Pàg. 318

⁷⁷ AMEP, VII,2, Carrabiners 1867. Capsa 271-8

⁷⁸ AMEP, *ibidem*

⁷⁹ AMEP, Sessió Ple municipal de 12-4-1868, Llibre d'Actes

terial d'aquest pont, que el mar podia haver dipositat a les platges pratenques.⁸⁰

Per aquest motiu, en data 28 d'agost de 1868, la primera autoritat municipal del Prat va comunicar al capità dels carrabiners “...tendrá a bien disponer las órdenes convenientes a los carabineros que vigilan la playa de este término municipal a fin de que den parte de cualquier objeto que sea arrojado por el mar en dicha playa y pueda pertenecer al mencionado puente, sin permitir que los paisanos se lo lleven”.⁸¹

L'alcalde pratenc va enviar un altre ofici al senyor Josep Puig, en el qual sol·licitava que li enviés una persona “...de su confianza, que por mi parte le daría toda la protección necesaria (...) que podría encargarse de recoger todo cuando saliera a la misma”,⁸² on li feia saber, alhora, que ja havia comunicat al capità de carrabiners que vigilessin els objectes i materials que es poguessin trobar a la platja, pertanyents al pont desaparegut.

Un mes després, durant la Revolució de 1868, que va acabar amb el regnat d'Isabel II, es va produir, al Prat, una actuació excepcional i, de ben segur, derivada de la presència de forces de carrabiners al nostre terme municipal. El dia 30 de setembre de 1868, tota la guarnició de Barcelona va secundar la revolució militar iniciada a Cadis, encapçalada pel general Prim. Entre les unitats militars barcelonines hi havia la Comandància de Carrabiners. En relació amb aquesta revolució, el Dr. Josep Pujol va escriure, anys a venir, una crònica dels fets que tingueren lloc al Prat, de la qual, pel seu indubtable interès, hem seleccionat els paràgrafs següents:

“L'endemà d'haver-se sublevat Barcelona o sigui el primer d'octubre de 1868, l'Alcalde del Prat, en Pau Aguilera Bou (en Bou) va reunir l'Ajuntament en sessió extraordinària i amb assistència del capità de carrabiners, cap de la força d'aquest poble, Lluís Ruíz Quirós, i els va manifestar que desitjava saber si estaven decidits a secundar el moviment. Tots els presents i cadascú per sí, amb el major entusiasme exposaren que es posaven i quedaven a les ordres del nou Govern de la Nació”.⁸³

⁸⁰ AMEP, Ofici de l'Alcaldia al capità de carrabiners de data 28-8-1868

⁸¹ AMEP, Carta de l'alcalde a Josep Puig d'Esparreguera, de data 28-8-1868

⁸² AMEP, VII.2, Registre de Sortides. Ajuntament del Prat 1868

⁸³ FERRET PUJOL, J. L. *Josep Pujol i Capsada. Escrits 1908-1944*. El Prat de Llobregat, Ajuntament del Prat de Llobregat, Col·lecció de Textos Locals, núm. 3, 2003

Certament, la residència a la nostra població del capità de carrabiners va ser decisiva. El nostre fou el primer Ajuntament que es va adherir a l'Alçament Nacional. Uns dies després es van convocar eleccions per constituir la Junta Revolucionària del Prat. Va ser triat per dirigir-la Ramon Camps Curriol, conegut com *Ramon, el carrabiner*, pel fet d'haver estat membre del cos.⁸⁴

El mes d'abril de 1869, va ser destinat al Prat el capità Segundo de la Guardia i Ortega, de la 2a companyia de carrabiners, va substituir Lluís Ruíz.⁸⁵ El capità Segundo de la Guardia va residir al Prat un any, fins al mes de març del 1870. L'abril de 1870, fou destinat provisionalment al Prat el capità Francisco Martín Alonso, el qual, el mes següent, fou substituït pel capità de la 4a companyia de carrabiners, José Martínez Fernández, que s'hi estaria la resta de l'any 1870.⁸⁶

⁸⁴ FERRET PUJOL, J.L. Op.cit

⁸⁵ AMEP, VII,2, Carrabiners, 1869

⁸⁶ AMEP, VII,2, Carrabiners, 1870

ELS CARRABINERS DURANT LA DÈCADA DELS ANYS 70 DEL SEGLE XIX

En començar la dècada dels anys 70, el gener de 1871, continuava comandant les forces de carrabiners de la 4a companyia, el capità José Martínez Fernández, el qual, com es va fer habitual en la dècada anterior, residia al Prat. En aquell temps constituïen la companyia 132 homes i 5 cavalls.⁸⁷

El destacament de la platja, que pertanyia a la 2a secció, estava a les ordres, sembla que de manera provisional, del sergent primer Vicente Safont Oriol. El mes de març del 1871, va arribar com a cap de la 2a secció, destinat a la caseta de la platja del Prat, el tinent Julián Mosquenda Armentero.⁸⁸

Ni durant la monarquia d'Amadeu de Savoia ni en la posterior proclamació de la I República, s'observen canvis significatius en l'organització del cos de carrabiners. D'altra banda, la 3a Guerra Carlina (1873-1876) no tingué cap incidència en el delta del Llobregat, per tant no s'ordenà cap desplaçament de forces de carrabiners per cobrir la defensa de la població del Prat, com havia succeït en les guerres carlines anteriors.

Un dels fets notables d'aquests primers anys de la dècada dels anys 70 fou, sens dubte, la inauguració, el juny del 1873, del pont de Ferran Puig, que millorava considerablement les comunica-

⁸⁷ AMEP, VII.2, Carrabiners 1871. Capsa 271-12

⁸⁸ AMEP, *ibidem*

cions del Prat amb Barcelona, cosa que també beneficià els desplaçaments dels carrabiners.

A la tardor del 1875, es van dur a terme treballs de conservació de l'edifici de la caseta dels carrabiners de la platja del Prat. Segons un ofici posterior del capità Francisco Martín, “...de cuya reparación dió cuenta ese municipio en oficio núm. 290 de 29 de Diciembre próximo pasado, al señor coronel Jefe de la Comandancia que me honro pertenecer”.⁸⁹

*Que a H. m. d. S. Prat
de Colobregat 16 set 1876
El Comand. Capitan
Franc. Martín*

SIGNATURA DE FRANCISCO MARTÍN,
CAPITÀ DE LA SEGONA COMPANYIA D'INFANTERIA
DE CARABINEROS DEL REINO, L'ANY 1876

⁸⁹ AMEP, Capsa 271-13,

No queda clar si aquests treballs els va efectuar l'Ajuntament del Prat a càrrec del pressupost municipal o si aquest només certificà que la reparació ja estava efectuada.

A principis de desembre del 1875, el destacament de carrabiners de la caseta del Prat estava constituït per membres de la 3a secció de la 2a companyia, a les ordres del tinent Guillermo Colomar Llàbrés,⁹⁰ el qual, però, tenia el *puesto de mando* a Barcelona, fet que l'obligava a desplaçar-se freqüentment al Prat a cavall.

El mes d'agost del 1876, el capità Francisco Martín, aleshores cap de la 2a companyia del cos de carrabiners, mostrava preocupació per uns fets que afectaven la moralitat d'alguns membres de les seves forces. El capità va manifestar a l'alcalde del Prat, Domingo Dalit i Vallhonrat, en un ofici de data 16 d'agost, "*...que en esta Villa reside una mujer mundana la cual distrae de sus deberes y le hace contraer deudas fabulosas al Carabiniero de mi Compañia Angel Cardó Safon, he de merecer de la fina atención de V. Haga desaparecer a la mencionada muger de mal vivir toda vez que ha sido espulsada por mí ya una vez y se ha permitido burlar las prevenciones y amonestaciones que se la hizo*".⁹¹ Aquesta dona vivia al carrer Roig, núm. 1, carrer conegut popularment com a *carrer del Sac*.

Dues setmanes després, el mateix cap militar tornava a sol·licitar la col·laboració de la primera autoritat municipal per intentar resoldre un cas semblant. En aquest segon ofici exposava que: "*habiendo llegado a mí conocimiento que el carabiniero José Barahona Rojo, que en el día de ayer se ha incorporaqdo a esta Compañia, trae consigo una muger que es propia la cual se halla alojada en la Calle de Roig núm. 4, lo pongo en conocimiento de V. Afin de que se sirva ordenar lo conveniente para que dicha muger sea conducida al pueblo de su naturaleza*".⁹²

Això demostra, certament, l'existència en aquesta època d'un focus de prostitució en el lloc esmentat. Desconeixem si l'alcalde va poder actuar per resoldre aquest problema.

En un altre ordre de coses, els oficials de carrabiners participaven, en aquesta època, en alguns actes oficials de certa significació política o de cert ressò en l'àmbit local.

De ben segur, que el capità de carrabiners va assistir a la missa

⁹⁰ AMEP, Capsa 271-13

⁹¹ AMEP, Capsa 271-14

⁹² AMEP, Capsa 271-14

i Te Deum, que es va celebrar al Prat l'11 de març de 1876, per commemorar l'acabament de la 3a Guerra Carlina. Aquesta celebració, realitzada a l'església parroquial de Sant Pere i Sant Pau, va tenir unes connotacions de rellevància anormal, protagonitzades pel rector Mn. Joaquim Claramunt, que només es poden justificar per la simpatia que sembla que tenia aquest per la causa carlina. Després del solemne ofici, just quan s'iniciava el cant del Te Deum, el rector Claramunt va deixar sol el vicari, cosa que va causar la indignació de les autoritats.⁹³

El 28 d'octubre de 1878, moria el rector Claramunt. L'alcalde del Prat, Ramon Arandes, va notificar als oficials de carrabiners, "*...el fallecimiento del Rdo. Cura parroco D. Joaquin Claramunt, rogandoles su asistencia en las honras funebres del mismo*".⁹⁴, les quals tingueren lloc els dies 30 i 31.

A la tardor del 1878, es va registrar l'embarrancament d'una corbeta a la platja del Prat. L'ajudant de marina del districte de Sitges, al qual pertanyia aleshores la zona costanera del Prat, va ordenar a l'Ajuntament la fixació de diversos edictes per subhastar "*...los despojos de la corbeta barada en estas playas...*".⁹⁵

No cal dir que, sovint, els camins del terme estaven impracticables, sobretot en èpoques de pluja o d'inundacions del riu Llobregat. El capità de carrabiners de la demarcació del Prat va reclamar, el 16 de juliol de 1879, a l'Ajuntament pratenc que s'arreglés el camí "*...que conduce a la caseta de carabineros...*".⁹⁶

A principis de l'any 1880, el jove pratenc Joan Llagostera Montané, que feia poc s'havia llicenciat, va sol·licitar ingressar al cos de carrabiners. El mes de març, a través de l'Ajuntament del Prat, se li comunicà que no hi havia vacant, però que havia estat "*...inscrit en el registro de aspirantes con el núm. 670*".⁹⁷

⁹³ FERRET PUJOL, J. "El rector Joaquim Claramunt i el seu temps" (VII). *Delta* núm. 170, setembre, 1993

⁹⁴ AMEP, Registre de Sortides de 1878

⁹⁵ AMEP, 4.4, Vaixells. Capsa 479-4

⁹⁶ AMEP, Capsa 271-17

⁹⁷ AMEP, Registre General d'Entrades 1880

LA MILLORA DE LES COMUNICACIONS EN LA DÈCADA DELS ANYS 80

Al llarg de la dècada dels 80 del segle XIX, la vigilància de la zona costanera del Prat va ser encarregada a efectius de la 2a companyia de la Comandància de Carrabiners de Barcelona. Els capitans de la companyia amb punt de comandament i residència a la població del Prat, al llarg d'aquesta dècada, van ser els següents:⁹⁸

LEANDRO LÓPEZ FERNÁNDEZ (1881-1882)

PEDRO TORRES ANDÚJAR (1882)

ANGEL GASCÓN SOILAN (1882-1883)

MANUEL FERNÁNDEZ FRAGA (1883)

DONATO BRAGULAT ROLDÁN (1884)

FRANCISCO RIERA LINARES (1886-1887)

ANTONIO RUVIRA SABATER (1887-1889)

ANGEL SANTIAGO FERRER (1889-1990)

Com es pot veure en aquesta relació, el temps de residència al Prat dels capitans, al llarg d'aquesta dècada, era d'uns 14 mesos de mitjana.

Durant aquesta mateixa dècada, el cap de la caseta de carrabiners de la platja del Prat va ser sempre un sotsoficial amb el grau de sergent primer.

L'estada del capità Leandro López va coincidir amb els actes

⁹⁸ AMEP, VII.2, Carrabiners. Capsa 272-2 a 272-8

d'inauguració de la línia fèrria Barcelona-Vilanova, que tingueren lloc el dia 22 de desembre de 1881.⁹⁹ De ben segur, aquest capità va formar part de la comitiva municipal que es va congregar a l'estació del Prat, en ocasió de la inauguració d'aquesta infraestructura ferroviària tan important.

La inauguració del ferrocarril va completar les milleres de les comunicacions que es van efectuar al segle XIX, al terme del Prat, les quals a més de facilitar la connexió amb Barcelona, també ho feren amb les poblacions costaneres de ponent. La via ferroviària seria, a partir d'aquesta època, la preferida per als transports militars del cos de carrabiners: persones, mercaderies, armes i municions, perquè en aquella època ofería un major grau de control, seguretat i rapidesa.

Tot fa suposar que l'entrada de contraban a les platges del Prat, al llarg d'aquesta dècada, continuava amb més o menys intensitat. No sempre era interceptat pels carrabiners i fins i tot es deixa entreveure algunes vegades la desconfiança dels comandaments de les forces de carrabiners, com el cas que apunta el capità d'aquesta unitat, l'estiu del 1883. El dia 16 de juliol de, a la tarda, la Marina va interceptar vuit caixes de tabac de contraban i el dia 17 aparegué una altra caixa a les platges del Prat.¹⁰⁰

El 5 d'agost, el capità de la 2a companyia d'infanteria dels *Carabineros del Reino*, Ángel Gascón, va trametre un dur ofici a l'alcalde del Prat en el qual, entre altres coses, manifestava: "...puesto en duda no solo la buena fe con la que se practica el servicio por sus individuos, sino la dignidad del que manda la fuerza; suplico a Vd. encarecidamente me manifieste, cuantas noticias pueda adquirir referidas a si pudo ser vulnerado ese punto, y si en estos días ha circulado algun tabaco de contrabando".¹⁰¹

Acabava la comunicació amb el paràgraf següent: "*La gravedad de estos rumores me obligan a recurrir a su honor a fin de que no me oculte cuanto sepa sobre el particular con el objeto de castigar al verdadero responsable ó poder llevar a los tribunales a los columniadores*".¹⁰²

⁹⁹ FERRET PUJOL, J. "Ara fa 100 anys va arribar el tren al Prat". *Delta* núm. 38, juliol 1981

¹⁰⁰ AMEP, VII.6, Contraban, 1817-1922

¹⁰¹ AMEP, ibídem

¹⁰² AMEP, ibídem

El fiscal de la Comandància de Carrabiners de Barcelona, Bernardo Molinello, també intervingué en el mateix cas, instruint l'expedient corresponent. En aquest sentit, en data 27 d'agost de 1883, va sol·licitar informació a l'alcalde del Prat. El fiscal també va preguntar pel "*...comportamiento que en todos conceptos observa la fuerza de esta Comandancia*".¹⁰³

L'alcalde pratenc, Pau Company, va respondre amb una comunicació dirigida al fiscal "*...ignorándose el punto por donde se trataba de alijar, puesto de tener algún indicio me hubiera apresurado a ponerlo en conocimiento del Sr. Capitán de esta compañía, ya que su celo en el servicio y notoria honradez son para mi autoridad motivos suficientes a dispensarle toda protección que le facilite el buen desempeño de sus funciones. A la vez me complazco en participarles, que el comportamiento bajo todos conceptos de la fuerza que existe en esta demarcación, es inmejorable, cuyo extremo es tanto más notorio en cuanto puedo precisar, constituye una verdadera excepción desde que al frente de la misma existe el capitán actual Jefe de la misma*".¹⁰⁴

L'any 1886, a part del capità de la 2a companyia, Francisco Riera, que tenia el punt de comandament al Prat, hi va ser destinat, en el mes de març, el tinent Fermín Ortiz Almeida.¹⁰⁵ A l'estiu del 1886, el cap de la caseta dels carrabiners de la platja era el sergent primer, Manuel Mendez Rodríguez, i tenia com a ajudants, el sergent segon, Antonio Perico Salanas, i els caporals de primera, Miguel Morell Cantres i Felipe Garrido Hernández.¹⁰⁶

A mitjan d'agost de 1886, hi va haver, sembla, un naufragi d'un vaixell italià. L'Ajuntament del Prat va socórrer, el dia 16 d'agost, 4 naufrags italians amb 4 pessetes, com consta en els comptes municipals d'aquella època.¹⁰⁷ Segons la premsa barcelonina aquell matí hi havia hagut molta boira.

En la sessió pública del consistori pratenc, que es va celebrar el dia 13 de març del 1887 "*...es procedí a la classificació i declaració de mossos sortejables, actuant de tallador un caporal de 1a. de Carrabiners, dels destinats a El Prat*". Aquest caporal, Miguel Moreu, va ser delegat "*...por el Sr. Capitán para ejercer la función de tallador*".¹⁰⁸

¹⁰³ AMEP, ibídem

¹⁰⁴ AMEP, ibídem

¹⁰⁵ AMEP, VII.2, Carrabiners 1886. Capsa 272-6

¹⁰⁶ AMEP, VII.2, Carrabiners 1886. Capsa 272-6

¹⁰⁷ AMEP, Comptes municipals 1886

¹⁰⁸ AMEP, Llibres d'Actes de l'Ajuntament del Prat, 1887

Entre les pertorbacions atmosfèriques més importants d'aquesta dècada, cal destacar l'excursional nevada registrada entre els dies 10 i 12 del febrer de 1887.¹⁰⁹ Els habitants de les masies, els carrabiners de la caseta de la platja del Prat i de tota la costa deltaica del Llobregat van quedar aïllats per aquesta grandiosa nevada caiguda a les comarques barcelonines, una de les més fortes dels darrers segles. La neu va parilitzar durant setmanes la vida econòmica i, particularment, l'activitat agrícola, amb la pèrdua de jornals corresponent.

El gruix de la nevada va arribar, en alguns punts, als 4 i 5 pams, i la neu va perdurar molts dies. En aquelles condicions va ser totalment impossible que els carrabiners practiquessin el servei de vigilància que tenien encomanat.

El 1887 es va construir, a càrrec del Ministeri de Marina, l'edifici del Semàfor, situat a uns tres-cents metres al SO de la caseta de carrabiners, amb la funció de millorar la navegació marítima.¹¹⁰ Es va instal·lar un telègraf òptic, un telègraf de banderes i un servei de guaites, en un intent de reduir els embarrancaments i naufragis en aquesta zona. Aquestes instal·lacions permetien una comunicació òptica amb el castell de Montjuïc. Tot fa suposar que es va mantenir una bona relació entre el personal del Semàfor i els carrabiners.

Els propietaris de la finca de la Ricarda, senyors Tomàs Auferrills i Pere Arús, havien fet construir, l'any 1887, una obra o teraplè que impedia la lliure circulació de les aigües de les pluvials. Això, segons la Junta Local de Sanitat, produïa “...una extensa charca pantanosa que ha de afectar como afecta a la salud pública”. En relació amb aquesta situació, el mes d'agost del 1887, l'Ajuntament del Prat va acordar “*Abrir los expresados estanques y lagunas cuando el caudal de aguas sea suficiente para la renovación de las mismas, à cuyo efecto se dirigirá atenta comunicación al Sr. Capitán de Carabineros de esta Sección, encareciendole que por la fuerza a su mando, en cuanto no perjudiques su instrucción, se sirva vigilar el que dicho servicio se cometa por algunos vecinos deseosos de pescar y sólo cuando esta alcaldía le pida su autorización*”.¹¹¹

¹⁰⁹ FERRET PUJOL, J. “La climatologia de finals del vuit-cents”. Conferència al VI Curs d'Història d'Amics del Prat

¹¹⁰ FERRET PUJOL, J. “El semàfor del riu Llobregat” (I). *Delta*. Núm. 273, gener, 2003

¹¹¹ FERRET PUJOL, J. “El Prat ara fa 100 anys- L'estat sanitari i les activitats cíviques”. *Delta*, núm. 108, gener, 1988

Cap al 1889 o 1890, va visitar la zona de la caseta dels carrabiners el geòleg i canonge Dr. Jaume Almera, que anava acompanyat pel gravador i tipògraf Eduard Brossa. Aquesta visita tenia la finalitat d'efectuar els aixecaments topogràfics necessaris per a la confecció del mapa geològic dels contorns de Barcelona. Aquest treball va ser un encàrrec de la Diputació Provincial de Barcelona i se'n va publicar la primera edició l'any 1891.¹¹² Aquest és el primer mapa geològic i topogràfic que s'ha dibuixat del delta del Llobregat, a escala, amb la xarxa de camins, la situació de les principals masies i de diversos accidents geogràfics.

¹¹² FERRET PUJOL, J. "La vinculació científica del geòleg i canonge Dr. Jaume Almera amb el Prat". *Delta*, núm. 210, abril, 1997

LA DESTACADA ACTUACIÓ DELS CARRABINERS DURANT LA RIUADA DE SANT ANTONI

Un fet destacable de l'organització del cos de carrabiners de la dècada dels 90 del segle XIX va ser la pèrdua de la capitalitat de la companyia de carrabiners. En el llistat de carrabiners que passaven la revista obligatòria davant la primera autoritat municipal, s'observa que, a partir de 1893,¹¹³ els oficials del cos de carrabiners caps de destacament amb residència al Prat, que des de feia unes tres dècades eren capitans, passaren a ser tinents i fins i tot militars de menor graduació. Així, a partir d'aquesta data, trobem, entre altres els tinents García Coll, Bravo Hernández, Víctor Rovellat, Anastasio del Val, José Alsina¹¹⁴ i Paulino Suarez Coitiño.

Cal destacar el tinent Víctor Rovellat que, tot i la curta permanència a la nostra població -no va arribar a mig any-, va tenir una actuació molt important, com més endavant detallarem.

Un fet que va trencar la monotonia de la vida militar en l'aïllada platja del Prat, es va produir a mitjan d'aquesta dècada. L'any 1894, el geòleg i canonge, Dr. Jaume Almera, va tornar a fer una visita a la caseta dels carrabiners.¹¹⁵ En aquesta ocasió i de ben segur amb el corresponent permís de l'autoritat militar, va procedir, probablement amb l'ajut dels mateixos carrabiners, a efectuar un amidament de la distància que hi havia entre la façana de

¹¹³ AMEP, VII.2, Carrabiners. Capsa 272-11

¹¹⁴ AMEP, VII.2, Carrabiners. Capsa 272-9 a 272-17

¹¹⁵ FAURA I SANS M., i PALADELLA, F. Op. Cit.

la caseta dels carrabiners i el mar, amb la finalitat de verificar l'avançament del delta. Aquesta primera determinació de caràcter científic es va repetir en altres ocasions, algunes de les quals tindrem ocasió de consignar.

A la primavera de 1896, es va registrar un desembarcament de tabac de contraban a les platges del Prat que no fou detectat per les forces de carrabiners. Ens referim a unes caixes que contenien paquets de *picadura* de la marca *Flor de Mayo*, que procedien de Gibraltar.¹¹⁶ El dia 5 de juny de 1896, dos carros que portaven una part d'aquesta mercaderia camuflada -20 quilos de tabac-, van ser sorpresos per dos agents de la *Compañia Arrendataria de Tabacos*, mentre circulaven pel camí del Remolar cap al Prat, amb la pretensió de tragar la mercaderia al punt convingut de la ciutat de Barcelona. El dos carreters, que eren del Prat, van ser detinguts. En relació amb aquesta captura, una junta administrativa presidida pel delegat d'Hisenda de Barcelona va resoldre, el dia 16 de febrer de 1897, "*...el comiso del tabaco aprehendido así como la venta en pública subhasta de caballerías, carros y enseres aprehendidos*".¹¹⁷ Aquesta resolució va ser comunicada a l'alcalde del Prat.

El dia 7 de març del 1897, caporals del cos de carrabiners de la platja del Prat van fer la talla dels quintos. La cafetera Isolina Mesres, propietària del Cafè del Pont, va presentar, el dia 24 de març, un rebut a l'Ajuntament en què s'especificava "*...la cantidad de doce pesetas cincuenta céntimos por los gastos que hicieron los cabos de Carabineros el dia 7 del actual que vinieron a tallar los mozos de la quinta...*".¹¹⁸ Tot fa pensar que els caporals es van quedar a dinar a càrrec de l'erari municipal.

Entre els dies 15 i 17 de gener de 1898 va tenir lloc la cèlebre avinguda del riu Llobregat, coneguda com la Riuada de Sant Antoni,¹¹⁹ durant la qual hi va haver una destacada actuació dels carrabiners pratencs.

El tinent Víctor Rovellat, advertit del perill que suposava la riuada per a la població del Prat, es va presentar a la primera autoritat municipal acompanyat per dos carrabiners. En plena inun-

¹¹⁶ AMEP, VII.6, Contraban, 1817-1922

¹¹⁷ AMEP, *ibídem*

¹¹⁸ AMEP, Comptes municipals de 1897

¹¹⁹ FERRER PUJOL J. "Crònica de la Riuada de Sant Antoni" a *Miscel·lània d'Homenatge a Jaume Codina*. Barcelona, Ajuntament del Prat i Columna, 1994. Pàg. 251-262

UNA PARELLA DE CARRABINERS
DE SERVEI A LA PLATJA DEL PRAT
A FINALS DEL S. XIX

dació dels carrers del poble va protagonitzar una actuació que l'alcalde del Prat, Josep Ferrer i Rosell, va descriure en una posterior notificació dels fets a les autoritats governatives de la província i a la Comandància de Barcelona, en els termes següents:

*"...en lo terrible de la inundación, se presentó en la Plaza (Plaça de la Vila) y cruzó todas las calles del casco del pueblo, acompañado por dos carabineros, Juan Riera Serra y José Guerrero Sánchez, prestando auxilios sin cuento, con eminente peligro de sus vidas, por cuanto hubo momentos en que el agua no mansa, sino de corriente irresistible, les llegaba hasta las espaldas".*¹²⁰

L'alcalde va precisar, en relació amb l'actuació del tinent:

*"...quien con ánimo sereno, ya antes de aquella secundó con diligencia inexplicable las indicaciones de mi autoridad, procurando el orden con el tacto exquisito y multiplicándose en todas partes, sin abatimiento ni cansancio alguno".*¹²¹

¹²⁰ FERRET PUJOL, J. "Crònica de la Riuada de Sant Antoni". Op. cit.

¹²¹ FERRET PUJOL, J. "Crònica de la Riuada de Sant Antoni". Op. cit.

La intervenció exemplar d'aquests carrabiners fou també destacada pel farmacèutic pratenc, Ramon Roigé i Badia, en l'interessant article "*La inundació del Prat de Llobregat*", que va publicar sobre la riuada de Sant Antoni, en una revista periòdica de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre.¹²²

L'Ajuntament va intentar que fos degudament premiada l'actuació dels carrabiners, tot instruint un expedient que, a l'agost de 1898, fou tramés al governador civil.¹²³ No hem trobat cap notícia de si realment fou reconegut per les autoritats governatives aquest comportament exemplar.

El mes de gener de 1899, el cap de la 3a secció de la 2a companyia dels *Carabineros del Reino*, de la guarnició del Prat, era el tinent José Alsina Neto.¹²⁴ En la certificació de la revista mensual, aquest tinent figura com a *Caballero Oficial Montado*, perquè tenia a la seva disposició un cavall. El nombre total de carrabiners destinats a la nostra població, inclosos oficials i classes, segons la mateixa certificació, fou durant el mes de febrer de 1899 de 19 homes i un cavall.¹²⁵

Pels comptes municipals, tenim notícia que a finals del segle XIX, l'Ajuntament contribuïa econòmicament al trasllat dels mobles de sergents i caporals destinats a la *casilla* dels carrabiners de la platja del Prat. Entre el 19 de novembre de 1898 i el 10 de juny de 1899, es van fer, almenys, tres trasllats de mobles, el darrer va consistir en el "*...traslado con carro desde la casilla a Barcelona de los muebles del sargento Sánchez*",¹²⁶ segons consta en la factura que va presentar a l'Ajuntament el tartaner pratenc Josep Colominas, en data 8 de setembre de 1899.

En finalitzar el segle XX, el cap del destacament de carrabiners era el tinent primer Paulino Sánchez Coitiño, i tenia com a segon el caporal Maximiliano Martínez Incógnito.¹²⁷

¹²² ROIGÉ I BADIA, R.; "*La Inundació del Prat de Llobregat*" a *L'art del Pagès*. Institut Agrícola Català de Sant Isidre, febrer 1898

¹²³ FERRET PUJOL, J.; "*Crònica de la Riuada de Sant Antoni*". Op. cit.

¹²⁴ AMEP, VII.2, Carrabiners. Capsa 272-17

¹²⁵ AMEP, *ibídem*

¹²⁶ AMEP, Lliurament núm. 39, Comptes municipals, 1898-1899

¹²⁷ AMEP, Padró municipal de 1910

TERCERA PART

CONDICIONS DE VIDA I D'ALLOTJAMENT DELS CARRABINERS A PRINCIPIS DEL SEGLE XX

En començar el segle XX hi va haver un noua d'efectuar obres d'arranjament de les cases dels carrabiners, probablement iniciades per la intesa de Sant Antoni. En aquest sentit, el 24 de maig de 1901, el primer mariscal de carrabiners Magín Melgar, adreçat a la Comandancia de Carrabineros de Barcelona, va sol·licitar de Fel·lipe del Prat que li enviés dos o tres mestres d'obres de la localitat per proposar "...la manera de construir e llevar a caber las obras de reparacion que son necesarias de hacer en las casas de carrabineros que hoy se habitan en la plaza de San Antoni, etc."¹¹

El mestre d'obres Hermenegud Nivola i Nivola, Miqueló, i uns altres palets de la localitat van ser els que van arribar al lloc.¹² Desconeixem si aquestes obres de rehabilitació es van acabar o no.

Les primeres dades dels efectius destinats a la plaça del Prat a principis del segle XX daten del mes de desembre de 1902. En aquesta època, el destacament de carrabiners estava a l'encàrrec del sots jefes García i pertanyien a la 3a companyia de la 2a companyia de la Comandancia de Carrabineros de Barcelona. En total els efectius del cos destinats a la nostra població eren 20.¹³

Ara mateix, l'Ajuntament sol·licitava al cap del destacament de

¹¹ AMIB, VILA, Comissió de Legats, Caixa 276-18.

¹² ASATP, 22229.

¹³ AMIB, 6466.

CONDICIONS DE VIDA I D'ALLOTJAMENT DELS CARRABINERS A PRINCIPIS DEL SEGLE XX

En començar el segle XX hi va haver un intent d'efectuar obres d'arranjament de les casetes dels carrabiners, probablement afectades per la riuada de Sant Antoni. En aquest sentit, el 24 de maig de 1901, el primer tinent de carrabiners Magín Melgar, adscrit a la Comandància de Carrabiners de Barcelona, va sol·licitar de l'alcalde del Prat que li enviés dos o més mestres d'obres de la localitat per proposar "*...la manera de efectuar o llevar a acabo las obras de reparación que son necesarias efectuar en las casetas de carabineros que hay establecidas en la playa de este distrito municipal*".¹²⁸

El mestre d'obres Hermenegild Monés i Muns, *Meriquildo*, i un altre paleta de la localitat van ser els que van assessorar el tinent.¹²⁹ Desconeixem si aquestes obres de conservació es van efectuar o no.

Les primeres dades dels efectius destinats a la platja del Prat a principis del segle XX daten del mes de desembre de 1902. En aquesta època, el destacament de carrabiners estava a les ordres del tinent Julio García i pertanyien a la 3a secció de la 2a companyia de la Comandància de Carrabiners de Barcelona. En total els membres del cos destinats a la nostra població eren 20.¹³⁰

Anualment, l'Ajuntament sol·licitava al cap del destacament de

¹²⁸ AMEP, VII.2. Cossos de Seguretat. Capsa 272-18

¹²⁹ AMEP, *ibidem*

¹³⁰ AMEP, *ibidem*

carrabiners, la presència d'un sergent per verificar la talla dels mossos que s'havien d'incorporar a files.¹³¹

En aquella època, les condicions higièniques de l'allotjament d'aquest col·lectiu a les casetes de la platja del Prat no eren gaire bones. El Dr. Segimon Salgot i Baucells,¹³² que fou metge del Prat i facultatiu dels carrabiners de la platja entre 1899 i 1908, coneixia molt bé les condicions higièniques i sanitàries que patien ells i les seves famílies.

El metge Salgot havia acompanyat el Dr. Pittaluga, màxima autoritat espanyola en matèria de paludisme, a visitar la zona de la caseta dels carrabiners, molt afectada pels brots de febres palúdiques.

Segimon Salgot va lliurar, el 28 de setembre de 1904, a la *Real Academia de Medicina de Barcelona*, un treball manuscrit titulat *Breves apuntes para la Topografía Médica de El Prat de Llobregat*.¹³³

El 1904 la caseta o *casilla* dels carrabiners estava constituïda només per dues edificacions d'una sola planta. El Dr. Salgot les designa, en la seva topografia mèdica, com a *caserones*.¹³⁴ No cal dir que aquests edificis eren insuficients per allotjar dignament els carrabiners i les seves famílies.

En la topografia de Salgot, on s'analitzen diversos aspectes de la vida local, del territori i del clima, es fa referència expressa a les condicions higièniques i sanitàries d'aquests *caserones*. Pel seu indubtable interès, transcrivim dos dels paràgrafs que considerem més representatius en aquest sentit. En el primer, el Dr. Salgot fa objeccions a la idoneïtat de la localització de la caseta dels carrabiners, amb els termes següents:

“...La caseta de los carabineros del término, situada al lado de las lagunas más peligrosas del término aparecen construídas ex profeso para hacer perder la salud y quizá la vida de los pobres carabineros que junto a sus mujeres e hijos, viven la miserable vida que les consiente el escaso haver”.¹³⁵

En el segon, el facultatiu denuncia les pèssimes condicions

¹³¹ AMEP, Registre de Sortides de l'Ajuntament del Prat, 1903-1904

¹³² Metge natural de Centelles, havia estat també jutge municipal del Prat

¹³³ MARI I BALCELLS, V. i VALLRIBERA I PUIG, P. Op. cit.

¹³⁴ MARI I BALCELLS, V. i VALLRIBERA I PUIG, P. Op. cit.

¹³⁵ MARI I BALCELLS, V. i VALLRIBERA I PUIG, P. Op. cit.

d'allotjament que, suposadament, eren pitjors que les de la majoria d'habitants del Prat, que tampoc no eren bones:

“...Viven hacinados numerosas familias, y aún utilizando como yo he visto, el calabozo, con pavimento sin enladrillar, con una ventana sin vidrios, por donde penetra una corriente de aire, en una habitación de unos tres metros y medio de largo por dos de ancho ¡Viven marido, mujer, suegra y dos criaturas¡.

*Abastecíanse antes de agua de un pozo común, y para evitar el desarrollo de enfermedades infecciosas, recomendóse un aparato filtrador, cuanto tan sencillo y barato hubiese sido la perforación de un pozo artesiano”.*¹³⁶

Aquesta situació descrita pel metge Salgot va perdurar, encara, molts anys, fins que s'amplià la caserna, cap a finals de la dècada dels anys 20, en temps de la dictadura del general Primo de Rivera.

¹³⁶ MARI I BALCELLS, V. i VALLRIBERA I PUIG, P. Op. cit.

ELS CARRABINERS DURANT LES RIUADES DE L'OCTUBRE DE 1907

El mes d'octubre de 1907, es van registrar un seguit de crescudes del Llobregat que van inundar el delta del Llobregat. Es tracta dels episodis que la gent del Prat emmarca amb la denominació genèrica de *l'any de les cinc riuades*, una de les quals s'esdevingué al mes de novembre. Els marges de defensa havien quedat molt malmesos pels efectes de les riuades anteriors, dels anys 1898, 1901 i 1902,¹³⁷ situació que augmentava el risc d'inundacions en cas d'una nova avinguda del riu, com així va ser.

En aquella època, el cap dels carrabiners del destacament de la platja del Prat era el tinent Pedro Estradera.

Durant la primera d'aquestes riuades del mes d'octubre, que es registrà el dia 13, hi va haver una sèrie de fets en els quals es van veure involucrats membres del cos de carrabiners del Prat. El tinent Pedro Estradera es va desplaçar, desafiant la inundació, del nucli urbà a les casetes de la platja. No el van localitzar fins a les 10 del matí de l'endemà, 14 d'octubre.¹³⁸

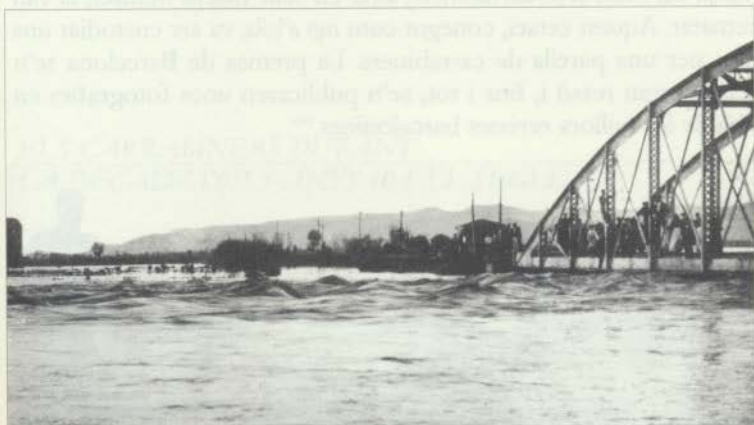
El mateix dia 14 es van presentar a l'Ajuntament del Prat, el tinent coronel de carrabiners, Nicolás Campos, i el capità, Manuel Gasols i Aguilera, per notificar que tres carrabiners s'havien extraviat i que un altre havia estat arrossegat pel corrent de l'aigua

¹³⁷ CODINA VILÀ, J. *Inundacions al delta del Llobregat*

¹³⁸ RECASENS PARÉS, J. "1907 - L'any de les cinc riuades", Treball de curs 1971-72, Instituto Nacional de Bachillerato Baldiri Guilera. Inèdit

fins al mar. Aquest, van dir, estava lluitant amb el corrent feia prop de dues hores.¹³⁹

Per tal d'intentar ajudar-los, el secretari de l'Ajuntament, Joaquim Suy, i l'alcalde, Joan Farrés, que fins feia poc havia estat aïllat a la seva masia de la Ribera, van decidir cridar Salvador Montroig i Anglés, pescador professional i gran coneixedor del litoral pratenc, conegut com el *Pirri*.¹⁴⁰

DETALL DE LA RIUADA DEL 13 D'OCTUBRE DE 1907
A LA ZONA CONEGUDA COM EL PONT DE LES TRES PUNTES

En Salvador Montroig va sol·licitar la barca del propietari Rosendo Soler, perquè no podia disposar de les barques dels estanys -incloses les del Remolar- que havien anat a parar a la mar. Van conduir la barca d'en Soler a l'estany de la Ricarda, des d'on es disposaven penetrar a la mar. Quan tots els preparatius per al salvament estaven llestos, es va presentar l'ordenança del tinent de carrabiners, que va manifestar que Nicolás Hernández havia estat finalment salvat mig moribund.¹⁴¹

En aquelles mateixes hores, assabentada la *Comandància de Marina de Barcelona* de la situació dels carrabiners, aquesta "...dispuso saliera con la mayor premura posible uno de los remolcadores del puerto con un bote convenientemente tripulado y al mando del teniente de navío don

¹³⁹ RECASENS PARÉS, J. Op. cit.

¹⁴⁰ RECASENS PARÉS, J. Op. cit.

¹⁴¹ RECASENS PARÉS, J. Op. cit.

*José Amigó para prestar el auxilio que se requería y cuando iba a salir se recibió noticia de que dichos individuos se encontraban ya a salvo...?*¹⁴²

Pel que fa als tres carrabiners que s'havien extraviat, van poder arribar pel seu propi peu a una masia, on es van refugiar i on passaren la nit.

En un altre ordre de coses, a principis de gener del 1908, el pescador local Salvador Montroig va pescar un gran cetaci a la platja del Prat. Dos carrabiners, amb els seus fusells Mauser, el van rematar. Aquest cetaci, conegut com *cap d'olla*, va ser custodiat uns dies per una parella de carrabiners. La premsa de Barcelona se'n feu un gran ressò i, fins i tot, se'n publicaren unes fotografies en una de les millors revistes barcelonines.¹⁴³

EL PESCADOR SALVADOR MONTROIG I ANGLÈS ("PIRRI")
I UNA PARELLA DE CARRABINERS, AL MES DE GENER DE 1908,
AMB EL CAP D'OLLA QUE VA PESCAR EN SALVADOR

A principis de l'any 1909, el cap del destacament de carrabiners del Prat era el tinent de segona Manuel Ortega Laguna, i encara ho continuava sent en finalitzar la dècada.¹⁴⁴

A finals del 1910, hi havia destinats a la nostra població un total de 18 membres a les ordres del tinent, un sergent i un caporal. Dos eren carrabiners de primera i la resta eren de segona. Pel que fa al seu estat civil, val a dir que sis estaven casats, un era vidu i els onze restants, solters.¹⁴⁵

¹⁴² "Carabineros en peligro". *Diario de Barcelona*, 15-10-1907

¹⁴³ *Il·lustració Catalana*, febrer de 1908

¹⁴⁴ AMEP, Padró municipal de 1910

¹⁴⁵ AMEP, *ibidem*

ELS CARRABINERS DURANT LA DÈCADA DELS ANYS 10 DEL SEGLE XX

Durant els primers anys de la dècada dels 10 del segle XX, el paludisme havia minvat notablement. Ramon Roigé i Badia, un dels dos farmacèutics que tenien aleshores oficina de farmàcia oberta a la nostra població, atribuïa aquest fet a la progressiva utilització de les aigües artesianes potables. El consum de quina, remei utilitzat contra el paludisme, havia baixat considerablement, segons havia manifestat l'apotecari l'any 1915.¹⁴⁶ Certament, els carrabiners foren el col·lectiu més beneficiat d'aquesta millora.

En aquesta època, el metge Pujol visitava amb certa freqüència la caserna dels carrabiners. Acostumava a fer-ho a peu, acompanyat per algun dels seus descendents, segons deixà escrit un dels seus fills.¹⁴⁷ De vegades eren els carrabiners o les seves dones, els qui es presentaven directament a la consulta que tenia al seu domicili del carrer Pi i Margall (actual carrer Major), núm. 4, del Prat, avui convertit en oficines de l'Ajuntament.

Encara en aquesta època, estava establert que hi hagués la presència dels carrabiners a fi de vigilar l'operació d'obertura del grau d'un estany, per desguassar-ne les aigües al mar.

A l'agost del 1915 la *Jefatura de Transportes Militares*, depenent del cos d'Intendència, va fer una nova tramesa de cartutxos desti-

¹⁴⁶ DE GUILLÈN-GARCÍA, G. J. "Pozos artesianos del Prat de Llobregat-Su estudio-Beneficios agrícolas obtenidos en aquella región (Conclusión)". *Institut Agrícola Català de Sant Isidre*, Volum LXIV, 5-1-1916

¹⁴⁷ Còpia de l'escrit de Joan Lluís Pujol i Font, adreçat al seu fill Joan Lluís Pujol i Urrutia.

nada al *puesto de carabineros*. La caixa enviada via ferrocarril pesava 55 quilos.¹⁴⁸

L'any 1916, va ser destinat al Prat un nou tinent de carrabiners. Ens referim a Juan Saldaña Pozo, d'origen extremeny, qui va passar a residir al carrer Tos (avui d'Ignasi Iglesias) núm. 18, on vivia amb la seva esposa i cinc fills.¹⁴⁹

Durant els matins dels dies 15 i 18 d'octubre de 1916, els carrabiners destinats al Prat es van exercitar en el tir al blanc en la zona compresa entre l'estany de la Ricarda i el Semàfor. El tinent de carrabiners Juan Saldaña n'havia informat prèviament l'Ajuntament del Prat "...con el fin de evitar cualquier accidente desgraciado".¹⁵⁰ Cal suposar que l'alcalde va proclamar un ban, advertint-ne els veïns de la població.

A finals de l'any 1916, segons el padró municipal, residien als barracons del destacament de carrabiners de la platja del Prat un total de 39 persones, de les quals 27 eren carrabiners. El caporal Victoriano Alvarez Tiemblo era el que ostentava major graduació i, probablement i de forma accidental, era el cap del destacament.¹⁵¹

Predominaven els carrabiners solters, probablement a causa de la falta d'allotjament. Més de la meitat dels carrabiners de la guarnició pratenca havien nascut a Andalusia o a Castella-Lleó, i alguns feia més d'un any que eren a la nostra població.¹⁵²

D'altra banda, cal destacar que cap a finals del 1916, davant les costes deltaïques, fou capturat per una patrullera de la marina de guerra espanyola, el vaixell de bandera anglesa *French*, que portava un carregament de tabac de contraban que, suposadament pensava descarregar en algun punt de les platges del Prat.¹⁵³

En relació amb aquesta detenció, el Jutjat d'Instrucció de la Comandància de Marina de Barcelona es va dirigir a l'alcalde del Prat, Josep Monés i Jané, per tal de fer algunes indagacions sobre la identitat i el lloc de residència d'alguns pratencs, que cal considerar com a sospitosos.¹⁵⁴

A mitjan del mes de febrer del 1917, sembla que a causa de la

¹⁴⁸ AMEP, VII.1.1, Capsa 250-2

¹⁴⁹ AMEP, Padró municipal 1916

¹⁵⁰ AMEP, VII.2, Capsa 272-18

¹⁵¹ AMEP, Padró municipal de 1916

¹⁵² AMEP, *ibídem*

¹⁵³ AMEP, VII.6, Contraban. Capsa 280-7

¹⁵⁴ AMEP, *ibídem*

UN CARRABINER CONTROLANT
L'OBERTURA DE L'ESTANY DE LA RICARDA
A LA DÈCADA DELS ANYS 10 DEL SEGLE XX

UNA PARELLA DE CAÇADORS
EN UNA CABANA DE JONCS SITUADA
A LA SORTIDA D'UN ESTANY DEL DELTA

boira, es va registrar el naufragi del bergantí goleta *Concepción Mateo* a la platja del Prat, entre els estanys de l'Illa i la Ricarda. En l'operació de salvament dels tripulants, hi intervingueren diversos membres del destacament de carrabiners. També fou molt destacada l'actuació del veí Artur Monés i Company.

L'Ajuntament en la sessió del 18 de febrer de 1917 va acordar "*...conste en acta el justo aprecio y sentimiento de la Corporación hacia cuantos se distinguieron en el salvamento de los naufragos consabidos y en especial al Jefe que los dirigió, dándose de ellos cuenta a la superioridad respectiva*".¹⁵⁵

La convivència dels oficials de carrabiners amb la classe dirigent del Prat continuava sent molt bona en aquesta època. En aquest sentit, el 3 de març del 1919, segons deixà escrit el metge Josep Pujol, ell mateix, el tinent de carrabiners Juan Saldaña i el mestre Eduard Blasco "*...anem a la muntanya de Montjuïc a veure les obres de l'exposició...*"¹⁵⁶

El problema principal, que es féu molt evident els darrers anys d'aquesta dècada, va tornar a ser el paludisme, que tornà a afectar els carrabiners del destacament de la platja. La Inspecció Provincial de Sanitat de Barcelona va dirigir una comunicació, el mes de març del 1920, a l'inspector municipal de Sanitat del Prat de Llobregat, càrrec que ocupava el Dr. Josep Pujol, facultatiu dels carrabiners de la caseta del Prat i de la del Remolar, en la qual sol·licitava "*...conocer con urgencia la morbilidad y mortalidad ocasionada por paludismo en esa localidad, durante cada año de los cinco últimos...*"¹⁵⁷

El Dr. Josep Pujol va comunicar a la Inspecció, en data 1 d'abril de 1920, que segons dades facilitades a les oficines de la companyia de carrabiners a què pertanyien els carrabiners pratecs, el nombre de baixes ocasionades pels brots palúdics entre les forces esmentades, de quatre dels cinc anys sol·licitats, van ser els que a continuació consignem:

ANY	NOMBRE
1916	36
1917	49
1918	53
1919	21

¹⁵⁵ AMEP, Llibre d'Actes de 1917

¹⁵⁶ Dietari Dr. Josep Pujol Capsada

¹⁵⁷ Document "Inspecció Provincial de Sanitat" de Barcelona núm. 591

CARRABINER VIGILANT LA DESEMBOCADURA DEL LLOBREGAT,
A PRINCIPIS DELS ANYS 20 DEL SEGLE XX

El Dr. Pujol continua dient: “...el número de carabineros, cabos y sargentos que acostumbran á haber de guarnición entre los puestos Prat y Remolar oscila entre los veinticinco y treinta (25 y 39), que se releven o substituyen con mucha frecuencia; que algunos, al enfermar de paludismo, son trasladados al Hospital ó a otros puestos siendo substituídos por otros que, en otoño, principalmente, no tardan en enfermar”.¹⁵⁸

I continua: “...que las esposas é hijos de los carabineros enferman de paludismo en la misma proporción; recordando que en octubre de 1918 después de la tremenda epidémia gripal, había entre las dos casetas, diez y seis mujeres y todas ellas estaban enfermas de paludismo”.¹⁵⁹

En ocasió de l'homenatge que el poble del Prat va tributar al poeta i dramaturg Àngel Guimerà, el 17 de març de 1920, una gran gentada es va congregar a l'estació del Prat. Acompanyava les primeres autoritats locals, encapçalades per l'alcalde Joan Rosell, el capità de carrabiners, senyor López de Haro, cap de la companyia de carrabiners de la qual depenia el destacament del Prat. El capità volgué afegir-se a aquest homenatge de reconeixement de la figura d'Àngel Guimerà, que tingué lloc al teatre del Centre Artesà.¹⁶⁰

¹⁵⁸ FERRET PUJOL, J.L. Op. cit.

¹⁵⁹ FERRET PUJOL, J.L. Op. Cit.

¹⁶⁰ *Portavoz Prat* núm. 561-562

ELS CARRABINERS I LA DICTADURA DEL GENERAL PRIMO DE RIVERA

En iniciar-se l'any 1921, hi havia destinada al Prat una secció de la 3a companyia del cos de carrabiners de la Comandància de Barcelona, el cap de la qual era el capità Tomàs Vela.¹⁶¹ Una representació d'aquesta unitat, com era habitual i segons consta documentalment, va custodiar el Santíssim, en la processó del Corpus celebrada al Prat al mes de juny de 1921. L'oficial de carrabiners, amb uniforme de gala, va figurar a la presidència amb les autoritats.¹⁶²

El 29 de setembre de 1921, el capità Tomàs Vela es va dirigir al Dr. Josep Pujol “...como médico encargado de la asistencia facultativa de la fuerza de los puestos del Prat i del Remolar de esta Compañía, se digné manifestarme si los medios empleados hasta ahora como preventivos para evitar en dicha fuerza el paludismo, son todo lo eficaces que se desea o cuales conviene emplear...”¹⁶³

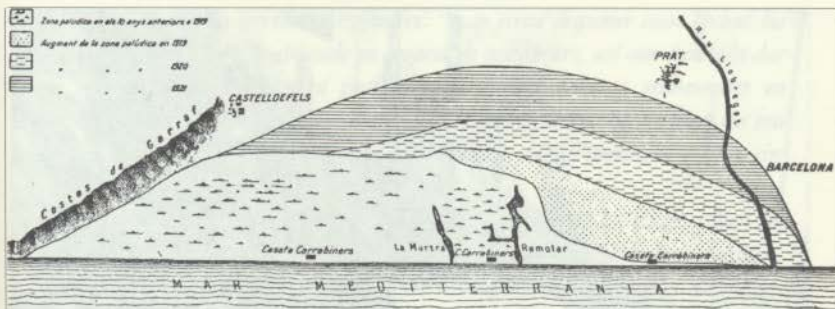
El Dr. Pujol responia per escrit que les “...medidas profilacticas empleadas para evitar el paludismo a los carabineros y sus familias han sido incompletas y por consiguiente ineficaces”.¹⁶⁴ El mateix metge, també, va recomanar en relació amb les “casetas en que habitan”, que calia que les finestres i portes tanquessin bé “...para que no penetren en ellas el viento, el agua los días de tormenta y defendidas las aberturas por telas metálicas que impidan la penetración de los mosquitos”. Pel que fa a la protec-

¹⁶¹ AMEP, VII.2, Carrabiners. Capsa 272-20

¹⁶² Publicació local *El Resò*, òrgan del Centre Autonomista, núm. 8, juny 1921

¹⁶³ AMEP, VII.2, Carrabiners. Capsa 272-20

¹⁶⁴ FERRET PUJOL, J.L. Op. cit.

GRÀFIC DE L'AUGMENT D'EXTENSIÓ DE LA ZONA PALÚDICA AL DELTA DEL LLOBREGAT

ció personal dels carrabiners, quan estaven de servei, l'esmentat facultatiu recomanava que especialment “...al atardecer, que es cuando más pupulan los mosquitos, se protegeran la cara y el cuello contra las picaduras de los mosquitos lo que podría conseguirse colocandose un sombrero de alas anchas del que pendiera un tul”.¹⁶⁵

La situació sanitària va millorar com a conseqüència de la campanya organitzada per la Comissió Mixta Executiva per a la Lluita Antipalúdica en el Baix Llobregat, constituïda pel Servei de Sanitat de la Mancomunitat de Catalunya, que dirigia el Dr. Pere Domingo,¹⁶⁶ en la qual estaven integrats els metges pratencs Josep Pujol i Joan Soler. Entre altres mesures, que no és el cas explicar ara, aquesta comissió va intentar suprimir el conreu de l'arròs.

A la primavera del 1922, hi hagué una captura de tabac de contraban. En relació amb aquesta operació, el dia 28 de juny de 1922, es va celebrar la Junta de l'Administración Especial de Rentas de Barcelona en la qual es va resoldre l'expedient instruït contra un veí del Prat, suposadament implicat en l'operació esmentada.¹⁶⁷

A conseqüència de la proclamació de la Dictadura del General Primo de Rivera, el Dr. Pujol consigna en el seu dietari, que el dia 16 de setembre de 1923, seguint ordres del capità de carrabiners, dos sotsoficials d'aquest cos “han ordenat s'arriessin les banderes del Centre Autonomista i del Centre Artesà”. No cal dir que es tractava de banderes catalanes. El mateix facultatiu escriu irònicament que “Els presidents respectius no s'han resistit”.¹⁶⁸

¹⁶⁵ FERRET PUJOL, J.L. Op. cit.

¹⁶⁶ PLANAS I TORRES, R. *El paludisme al Prat de Llobregat del 1918 al 1925*. Gavà, Museu municipal de Gavà, Col·lecció Brugès, 1983

¹⁶⁷ AMEP, Contraban 1817-1922

¹⁶⁸ Dietari Dr. Josep Pujol

PARTICIPACIÓ DE CARRABINERS
EN LA GUÀRDIA D'HONOR DEL SANTÍSSIM
I EN LA PRESIDÈNCIA DE LA PROCESSÓ
DE CORPUS DE 1922.

D'altra banda, i com a conseqüència de l'establiment del nou règim, el dia 2 d'octubre del mateix any, es va celebrar a la casa consistorial, una sessió extraordinària presidida pel capità de carrabiners Vicente López de Santiago, en el decurs de la qual es va procedir, seguint ordres superiors, a la destitució de l'Ajuntament pratenc i al nomenament d'una junta municipal, escollida entre els majors contribuents del Prat.¹⁶⁹ Fou nomenat president, amb qualitat d'alcalde, el Dr. Josep Pujol i Capsada, que tot i ser republicà de soca-rel, era l'únic que entre els escollits tenia carrera universitària.

A la tardor del 1925, estava destinada al Prat la 2a secció de la 3a companyia del cos de carrabiners de la Comandància de Barcelona. El cap era el capità Fernando Rodríguez, que el 13 de novembre, va comunicar a l'alcalde del Prat que estava previst fer pràctiques “...de tiro al blanco los días 18 y 19 de los corrientes?” (...) “...durante las horas de 7 a 10 de los días referidos”.¹⁷⁰ El lloc era l'habitual, entre el Semàfor i la Ricarda. En l'ofici, s'indicaven amb tot detall les accions preventives que calia que l'autoritat local portés

¹⁶⁹ AMEP, Llibre d'Actes 1923

¹⁷⁰ AMEP, VII.2, Carrabiners. Capsa 272-23

a terme, amb els termes següents: “...se sirva disponer sean hechos los consigüentes bandos y publicado en lugares de costumbre, así com también dar de ello la mayor publicidad posible entre el vecindario y transuentes en evitación de cualquier incidente desagradable que pudiera ocurrir bien sea con personas o animales que por carecer, las primeras, de tan necesaria noticia, circularan por las zonas peligrosas...”

Els dies 13 i 14 d'octubre de 1926,¹⁷¹ i els dies 12 i 13 de juliol de 1927¹⁷² hi va tornar haver exercicis de tir al blanc, amb les comunicacions corresponents del capità de carrabiners a l'Alcaldia del Prat.

Durant el directori militar del general Primo de Rivera, especialment a partir del 1925, es van celebrar al Prat, com a la resta de l'Estat, diverses festes, homenatges i commemoracions que tenien com a fons enaltir aspectes relacionats amb la pàtria i amb la milícia. En aquests actes, de poc ressò popular, a part de les autoritats locals, hi eren convidades representacions d'oficials de l'Escola d'Aeronàutica Naval i dels carrabiners.

Un d'aquests actes es va celebrar el 29 de març del 1925.¹⁷³ Ens referim a la festa *Promutilados de la Guerra de Africa*, organitzada per l'Ajuntament del Prat. Un altre acte va tenir lloc el 6 de novembre de 1927, data en què es va celebrar a tot l'Estat espanyol la *Fiesta de la Paz*, en què es commemorava l'acabament de la Guerra de l'Àfrica, d'acord amb les instruccions del directori militar del general Primo de Rivera. De ben segur, una representació dels comandaments de l'Aeronàutica Naval i de les forces de carrabiners de la guarnició del Prat van assistir als actes que, amb aquest motiu, es van celebrar a la nostra població.¹⁷⁴

El 1929, en Tomàs Pujol i Font, fill del Dr. Josep Pujol, que era també el metge dels carrabiners, va acabar la carrera de medicina. Sovint, va substituir el seu pare en l'atenció sanitària als membres del cos de carrabiners i a les seves famílies.

Durant aquests anys, es van efectuar les obres de reforma i ampliació de la caserna de carrabiners de la platja, a les quals farem referència particular en el capítol següent.

¹⁷¹ AMEP, VII.2, Carrabiners. Capsa 272-24

¹⁷² AMEP, VII.2, Carrabiners. Capsa 272-25

¹⁷³ AMEP, Llibre d'Actes 1925

¹⁷⁴ FERRET PUJOL, J. La inauguració de la làpida de l'avinguda d'Anselm Clavé, durant la Festa de la Paz. *Delta*, núm. 271, novembre 2002

REFORMA I AMPLIACIÓ DE LA CASERNA DE CARRABINERS DE LA PLATJA DEL PRAT

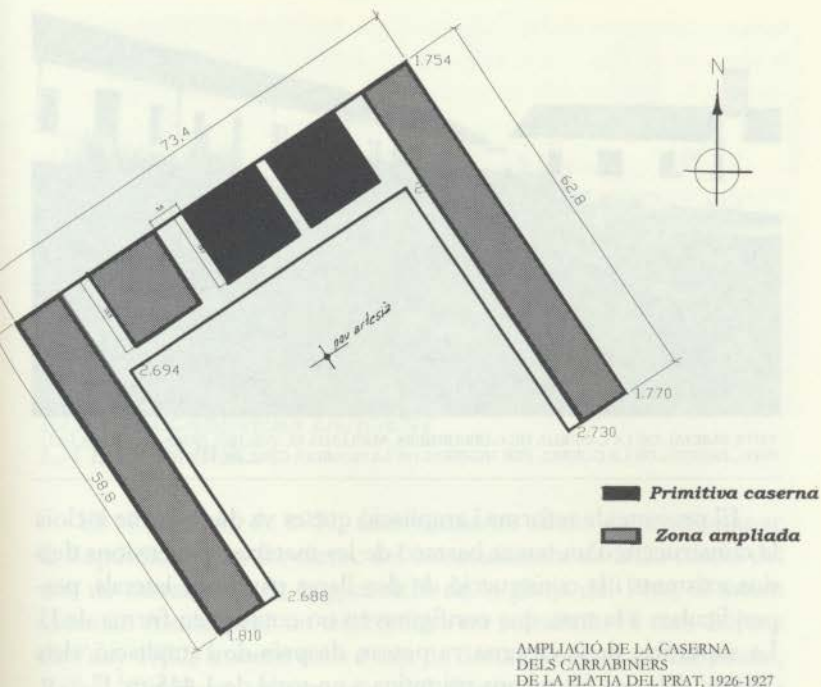
Davant el mal estat i el reduït espai dels barracons que constituïen la *casilla* dels carrabiners de la platja del Prat, la Comandància de Carrabiners de Barcelona va sol·licitar a la *Sub-Inspección General de Carabineros*, l'execució d'un projecte de reforma i ampliació per convertir-la en una veritable caserna.

L'any 1925 fou acceptada pel Ministeri de la Guerra, la reforma i ampliació de la caserna de carrabiners del Prat de Llobregat, a càrrec dels pressupostos de l'Estat destinats a construccions militars. Posteriorment s'inicià el procés administratiu que havia de conduir, primer, a la convocatòria de la subhasta de les obres i, després, a la posterior construcció dels edificis.

Per ordre de 6 de desembre de 1925, del tinent coronel Prudencio Maldonado de la Comandància de Carrabiners de Barcelona, es va exposar durant tot el mes de desembre, a l'Ajuntament del Prat, l'anunci de subhasta de les obres.¹⁷⁵

La subhasta local es devia celebrar “...*en virtud de lo dispuesto en Real Orden del Ministerio de la Guerra, comunicada en fecha 21 de Octubre último como consecuencia del Real Decreto de 2 de Setiembre próximo pasado (D.O. núm. 199) para contratar las obras del proyecto de reforma y ampliación de las casas de Carabineros de Prat de Llobregat, que tendrá lugar el día 12 del mes de Enero próximo venidero, a las 10 horas, en las oficinas de esta Comandancia de Carabineros establecidas en la Calle de San*

¹⁷⁵ AMEP, VII.2, Carrabiners. Capsa 272-23

*Pablo nº 92., ante el Tribunal competente presidido por el Coronel Jefe de la 1ª Subinspección del Cuerpo...*¹⁷⁶

El preu límit establert per a la subhasta va ser de dues-centes seixanta mil pessetes (260.000 ptes.).¹⁷⁷

S'especificaven clarament les condicions en què s'havia de fer la subhasta, d'acord amb el que establia la "*Ley de Protección a la Industria Nacional y demás disposiciones complementarias; no admitiéndose en dicha subasta la concurrencia extranjera a excepción de los casos previstos en las disposiciones vigentes, quedando obligados los licitadores a indicar en las proposiciones los Establecimientos Nacionales de que procedan los materiales que han de suministrar*".¹⁷⁸

Tot plegat va suposar que les obres de millora i ampliació s'iniciessin el mateix any 1926, però sembla que no es van acabar fins al 1927. Desconeixem, però, qui va ser realment el constructor de l'obra.

¹⁷⁶ *Ibíd*em

¹⁷⁷ *Ibíd*em

¹⁷⁸ *Ibíd*em

VISTA PARCIAL DE LA CASERNA DE CARRABINERS, AMPLIADA EL 1926-1927, QUAN JA ESTAVA OCUPADA, DESPRÉS DE LA GUERRA, PER MEMBRES DE LA GUÀRDIA CIVIL DE CÒSTES

El projecte de reforma i ampliació que es va dur a terme incloïa la construcció d'un tercer barracó de les mateixes dimensions dels dos existents i la construcció de dos llargs pavellons laterals, perpendiculars a la mar, que configuraven un conjunt en forma de U. La superfície de la caserna va passar, després de l'ampliació, dels 310 m² dels dos barracons primitius a un total de 1.445 m².¹⁷⁹

En el pati central s'hi ubicaren els safareigs, els quals s'alimentaven d'un pou artesià preexistent.

L'ampliació de la caserna de carrabiners va permetre un canvi significatiu de l'estat civil dels membres d'aquest cos destinats al Prat, que es va concretar en un major nombre de carrabiners casats, en poder ser allotjades les seves famílies a la caserna reformada. Això, certament, es traduí en un augment considerable del nombre de persones.

En acabar aquesta dècada, segons el padró municipal de desembre de 1930, la guarnició del Prat estava constituïda per 23 carrabiners, a les ordres del sotsoficial Felipe Ara Saità i del sergent Francisco Macarro Velázquez.¹⁸⁰ Si comptabilitzem els familiars dels carrabiners allotjats a la caserna, la xifra de persones que hi residien arribava a 67.¹⁸¹

¹⁷⁹ Dada facilitada pel senyor Gómez Romera, J.M., director de la Comissió de Seguiment Ambiental del Desviament del Riu

¹⁸⁰ AMEP, Padró municipal, 1930

¹⁸¹ *Ibidem*

ELS CARRABINERS DURANT LA II REPÚBLICA

El 17 de març de 1931, unes setmanes abans de proclamar-se la República, es va fer càrrec del comandament de la 2a secció del cos de carrabiners de la guarnició de la platja del Prat, el tinent Germán Alcalá, però no trigà gaire a ser substituït. El mes de juny de l'any 1932, trobem com a cap de destacament el també tinent, Rafael Giménez. Altres caps del destacament van ser, durant aquesta època, el sotsoficial Felipe Ara (1932), el tinent Miguel Giménez (1933) i l'alferes Agustín Pulido (1934).¹⁸²

El 1934, és nomenat cap de la força de carrabiners de la platja del Prat el brigada Ildefonso Vázquez Aragües, que encara ho era l'abril del 1936. A principis del 1936, va arribar un altre brigada: Andrés Tregón Aguilar.¹⁸³

Durant el temps de la República van sovintejar les pràctiques de tir per part de la secció de carrabiners del Prat. Les pràctiques tenien lloc, com era habitual des de feia molt de temps, a la zona compresa entre l'estany de la Ricarda i el Semàfor. La primera d'aquestes pràctiques de la qual tenim referència, va tenir lloc els dies 14 i 15 de novembre de 1932.¹⁸⁴ Es van repetir els dies 7 i 8 de novembre del 1933,¹⁸⁵ i en ocasions posteriors.

Durant els anys 30, el Prat disposava de serveis de taxi. Un dels

¹⁸² AMEP, VII.6, Carrabiners. Capsa 272-26

¹⁸³ *Ibídem*

¹⁸⁴ *Ibídem*

¹⁸⁵ *Ibídem*

més acreditats era el del Cafè del Pont, de la família Martí, situat a la plaça de la Vila. En la taula de preus constava que el preu d'un viatge a la caserna dels carrabiners era de 7 pessetes.¹⁸⁶ S'advertia, però, que en temps de pluja s'incrementava en una pesseta.

A la tardor del 1932, l'Ajuntament republicà va acordar facilitar gratuïtament vacunes antífiques a les forces de carrabiners del destacament de la platja. Aquest "...*humanitario proceder del Ayuntamiento...*", va ser agraït pel tinent coronel cap de la Comandància de Carrabiners de Barcelona i pel capità de la companyia a què pertanyien els carrabiners pratencs.¹⁸⁷ En aquells moments el metge dels carrabiners era el Dr. Josep Pujol, que ostentava, també, el càrrec de primer tinent alcalde de la corporació municipal, fet que, de ben segur, va influir en la presa d'aquesta decisió.

Tot i que la missió principal dels carrabiners era la vigilància de la zona costanera, va ser reclamada la seva intervenció amb ocasió de la temptativa revolucionària anarquista del 8 de desembre de 1933. En el decurs d'aquesta acció revolucionària, es van registrar, al Prat, greus enfrontaments entre la guàrdia civil i els anarcosindicalistes de la CNT, durant els quals van morir el guàrdia civil Felipe Vega i el sindicalista Batista Messegue.¹⁸⁸

La intervenció dels carrabiners i del sometent va ser reclamada per les autoritats governatives, amb l'ordre de desplegar les seves forces en la recerca dels fugitius que es van escapar del local del sindicat, situat al carrer Ferran Puig.¹⁸⁹

Una representació de carrabiners va ser present en els honors fúnebres i l'enterrament del guàrdia civil Felipe Vega, que s'iniciaren amb una celebració religiosa a l'església parroquial de Sant Pere i Sant Pau, el dia 11 de desembre de 1933.¹⁹⁰

El mes de juny de 1934, amb l'autorització corresponent de l'Estat Major de la 4a Divisió Orgànica (Capitania General), el geòleg Marià Faura i Sans, i set alumnes de l'Escola Superior d'Agri-

¹⁸⁶ FERRET PUJOL, J. "El Cafè del Pont i la família Martí" (II). *Delta* núm. 125, Juliol, 1989

¹⁸⁷ AMEP, VII.6, Carrabiners. Capsa 272-26

¹⁸⁸ FERRET PUJOL, J. "En temps de la República- La intentona revolucionària de desembre de 1933 (I)", *Delta*, núm. 230, febrer de 1999

¹⁸⁹ FERRET PUJOL, J. "En temps de la República- La intentona revolucionària de desembre de 1933 de 1933 (I)". Op. cit.

¹⁹⁰ FERRET PUJOL, J.; "En temps de la República- La intentona revolucionària de 1933 (II)". *Delta*, núm. 231, març de 1999

A LA DRETA DE LA FOTOGRAFIA, DOS CARRABINERS D'ESCORTA D'HONOR DEL FÈRETRE DEL GUÀRDIA CIVIL FELIPE VEGA, MORT A CONSEQÜÈNCIA DELS ALDARULLS DEL DESEMBRE DE 1933, A LA SORTIDA DE L'ESGLÉSIA PARROQUIAL DE SANT PERE I SANT PAU DEL PRAT

cultura, de la qual aquest era professor, van tornar a fer nous amidaments des de la caserna dels carrabiners a la mar, per verificar l'avançament del delta. En aquests amidaments hi va intervenir també el professor de Topografia, Ferran Paladella.¹⁹¹

L'any 1935, per Ordre del Ministeri de Treball, Sanitat i Previsió, de 19 de juliol (*Gaceta de Madrid* núm. 201), es va disposar que entre les obligacions dels metges d'assistència pública domiciliària (...) figurei la de prestar els serveis d'assistència facultativa al personal de l'Institut, així com als seus familiars, quan l'expressada assistència no "...se halle encomendada a médicos del Cuerpo de Sanidad Militar".¹⁹²

L'aplicació d'aquest Decret va suposar que, a partir de mitjan febrer de 1935, el metge titular del Prat, el Dr. Joan Soler Torrens, es fes càrrec de l'assistència facultativa als carrabiners en lloc del Dr. Josep Pujol Capsada, que prestava aquest servei des del mes d'abril del 1908.

¹⁹¹ FAURA I SANS M., i PALADELLA F. Op. Cit.

¹⁹² AMEP, VII.6, Carrabiners. Capsa 272-26

En menys d'un any, membres del cos de carrabiners del destacament de la platja del Prat van participar en dos salvaments que tingueren lloc en dos punts de la platja. Ens referim a un accident d'aviació i a un naufragi.

El diumenge 21 de juny de 1935, a un quart de nou de la tarda, va capotar una avioneta particular amb la mala fortuna que caigué a la mar, a uns 100 metres de la platja. A causa del temporal, una barca que intentà aproximar-s'hi va quedar inutilitzada, sortosament el carrabiner Marc Barran, "...amb gran valentia i sang freda es feu a la mar i amb el risc de llur vida, aconseguí lligar un cap de corda a l'avioneta poguent-se fer el salvament que altrament hauria tingut greus conseqüències".¹⁹³

Rescatats els ocupants de l'avioneta, que eren de nacionalitat alemanya, un d'ells, la passatgera senyoreta Klenlach, va ser assistida pel Dr. Tomàs Pujol Font, que va constatar la fractura del fèmur. L'heroic comportament del carrabiner Marc Barran va ser molt elogiat, com així ho va recollir la premsa local.¹⁹⁴

D'altra banda, a la matinada del dia 11 de febrer de 1936, es va registrar una espessa boira a la zona costanera. A les 5 del matí, el pailebot *Abel Matutes*, de matrícula eivissenca, va embarrancar a la platja del Prat. Segons la premsa local, la causa d'aquest ensurt "*...fou l'espessa boira que els impedí veure els senyals de la farola i del Port*". El vaixell va quedar embarrancat "*...a uns 60 metres de la platja; de proa a la costa i inclinat a estribor*".¹⁹⁵ Se li va fer una via d'aigua, la qual cosa dificultà el salvament. De ben segur, els carrabiners del destacament del Prat hi van tenir una actuació molt destacada.

En les festes commemoratives de la proclamació de la República, organitzades per l'Ajuntament del Prat, celebrades al mes d'abril de 1936, que van coincidir amb la diada de Pasqua, "*...Els senyors Comandant i oficials d'Aviació i els senyors oficials de la Guardia Civil i Carrabiners oferiren el seu respecte a la primera autoritat local i mostraren la seva adhesió a la República amb llur presència afegiren llüiment a algú dels actes programats*".¹⁹⁶

¹⁹³ Accidents d'Aviació. *Noticiari Pratenc*, núm. 10, 29-6-1935.

¹⁹⁴ Accidents d'Aviació. Op. cit.

¹⁹⁵ Embarrancament a la platja. *Noticiari Pratenc*, núm. 28, 1-3-1936

¹⁹⁶ Festes commemoratives de la proclamació de la República. *Noticiari Pratenc*, núm. 31, 19-3-1936

QUATRE CARRABINERS
AMB ELS UNIFORMES
PROPIS DE L'ÈPOCA
DE LA REPÚBLICA.
EL CARRABINER
ASSEGUT A
L'ESQUERRA ÉS
EN JOSÉ CORVERA,
EL DARRER SERGENT
DE LA CASERNA
DE CARRABINERS DE
LA PLATJA DEL PRAT

A finals d'abril del 1936, segons el padró municipal, residien a la caserna de la platja del Prat un total de 99 persones, de les quals només 22 eren carrabiners, la majoria eren casats i hi vivien amb les seves famílies respectives.¹⁹⁷

Per l'interès que té, hem convingut relacionar a continuació la llista dels membres de les forces de carrabiners destinades a la nostra població el 30 d'abril del 1936.

¹⁹⁷ AMEP, Padró municipal, 1936

LLISTA DE CARRABINERS DESTINATS
AL PRAT (30-04-1936)

VÁZQUEZ ARAGÜES, Ildefonso	<i>Brigada</i>
TREGÓN AGUILAR, Andrés	<i>Brigada</i>
PORLAS VIVES, Francisco	<i>Caporal</i>
SÁNCHEZ MARTÍN, Miguel	<i>Carrabiner</i>
GÓMEZ DíEZ, Segundo	“
VÁZQUEZ PASCUAL, Julián	“
GARCÍA ALVAREZ	“
PÉREZ NÚÑEZ, Crisando	<i>Carrabiner</i>
POZO CÁRDENAS, Julio	“
FERNÁNDEZ LUQUE, Alfredo	“
SARRASPA ALASTRUY, Enrique	“
PUENTE DE LA CARRERA, Enrique	“
FERNÁNDEZ TALAVERA, Cayetano	<i>Carrabiner</i>
MARTÍNEZ GARCÍA, Juan	“
COLLADO ROJAS, Domingo	“
SÁNCHEZ GONZÁLEZ, Esteban	“
VARGAS DEL BARCO, Antonio	“
CORDERO BERROCAL, Dionisio	<i>Carrabiner</i>
CORTINAS LÓPEZ, Enrique	“
GARCÍA CALVO, Celestino	“
GONZÁLEZ MANZANA, Julián	“
GIMENO FARRERAS, Andrés	“

ELS CARRABINERS PRATENCS I LA GUERRA CIVIL

Durant l'aixecament militar, que es va produir a Barcelona el dia 19 de juliol de 1936, la Comandància de Carrabiners no va secundar la revolta militar. Els carrabiners de la duana del port barceloní, a més de mantenir la fidelitat a la República, van participar en la seva defensa amb les armes.¹⁹⁸ Pel que fa a la vintena de carrabiners de la guarnició del Prat, que estaven a les ordres dels brigades Ildefonso Vázquez i Andrés Tregón, es van mantenir, també, fidels a la República, com la resta de les forces de carrabiners desplegades al llarg de la costa catalana.

El carrabiner Enrique Cortinas López, “...a primera horas de la noche del día dieciocho de julio de mil novecientos treinta y seis, tan pronto como tuvo noticias, de que en la Capital se preparaba un alzamiento militar-fascista contra el legítimo Gobierno de la República, se presentó en la alcaldía de este Ayuntamiento para ponerse él y la fuerza del Puesto de Carabineros, a disposición de la autoridad legítima, a cuyas ordenes actuó seguidamente procediendo a realizar los cacheos y reconocimientos domiciliarios de elementos sospechosos, dando por resultado de ellas la recogida de varias armas de fuego, con las que se establecieron los servicios de Control y vigilancias en distintos puntos de esta población, todo lo cual llevó a cabo dando pruebas de su diligencia y celo ejemplar, siendo el comportamiento observado por este carabinero inmejorable en defensa del Regimen constitucional y de la causa”.¹⁹⁹

¹⁹⁸ ROMERO L.; *Tres días de Julio*, i altres informacions

¹⁹⁹ AMEP, XIV Guerra Civil, altres cossos militars i de seguretat. Carrabiners 1936-1938. Capsa 354-5

Uns dies després, alguns dels sotsoficials de carrabiners van intervenir davant l'acabat de crear Comitè Local de Milícies Anti-feixistes i van poder evitar l'afusellament d'algunes persones del Prat.²⁰⁰

Poc temps després d'iniciar-se la Guerra Civil, a l'estiu del 1936, va ser reforçada la guarnició de carrabiners de la caserna del Prat. Alguns membres del cos procedien de la caseta de carrabiners situada a la costa del Garraf, entre ells el sergent José Corvera López, que va arribar amb la seva família. Els carrabiners casats van ser allotjats a diverses cases del nucli urbà del Prat, mentre que els carrabiners solters van ser destinats a la caserna de la platja.²⁰¹

Davant la possibilitat d'un desembarcament de tropes franquistes, els carrabiners van rebre l'ordre de col·laborar en la construcció de casamates de formigó, nius de metralladores, trinxeres amb les seves proteccions de saquets de sorra i altres sistemes de defensa, al llarg de la línia de costa deltaica.²⁰² Els dissabtes i diumenges, també hi treballaven els joves que feien la instrucció militar a les fàbriques.

Complint ordres superiors, durant un temps, el lloc de comandament dels carrabiners de la zona costanera del Prat es va establir a la masia de Cal Tereseta, al districte agrícola de la Ribera.²⁰³

En un escrit de 26 de setembre de 1936, dirigit a l'alcalde del Prat, els carrabiners i els seus familiars van sol·licitar "*Que havent estat des de molts anys assistits pel Dr. Tomàs Pujol i Font, i estan tots contents del seu compartament i atenció, adhbuc que l'allunyament del lloc i el mal estat dels camins ha fet en certs moments difícils el seu comès, demanem que sigui ell el que continu-hi prestant-nos l'assistència a càrrec de l'Ajuntament*".²⁰⁴

Un temps després, en la sessió municipal de l'1 d'octubre de 1936,²⁰⁵ es va crear una segona plaça de metge titular del Prat, que va ser coberta pel llicenciat senyor Tomàs Pujol i Font, "*...a quin càrrec correspondrà, entre altres serveis inherents al nou càrrec, el de la visi-*

²⁰⁰ Dades facilitades per S. Garcia i J. Corvera

²⁰¹ Dades facilitades pel seu fill Josep Corvera i Galindo

²⁰² Dades de Josep Corvera i Galindo

²⁰³ Dades de Josep Corvera i Galindo

²⁰⁴ AMEP, XIV, XIV Guerra Civil, altres cossos militars i de seguretat. Carrabiners 1936-1938. Capsa 354-5

²⁰⁵ AMEP, Llibre d'Actes 1936

ta de les forces de carrabiners residents a la nostra població, quina atenció, per disposició governativa correspondria prestar a càrrec de l'Ajuntament?'. Com ja hem dit, el Dr. Tomàs Pujol era fill del Dr. Josep Pujol.

Aquella mateixa tardor els carrabiners, a causa de l'aïllament en què es trobaven, “...y muy especialmente sus familiares; la carencia de comunicació telefónica; la distancia del centro urbano local con las consiguientes dificultades de avituallamiento y asistencia escolar y médico-farmacéutica unido a las constantes quejas del personal sobre las condiciones sanitarias y de capacidad del local indicado, indujeron tanto al Comité local...” van sol·licitar a l'Ajuntament que els busqués allotjament provisional en el nucli urbà del Prat,²⁰⁶ sobretot, sembla, els carrabiners casats i les seves famílies.

CARRABINERS I MILICIANES QUE ES VAN OPOSAR A L'AIXECAMENT MILITAR DEL 19 DE JULIOL DE 1936, AL CARRER AMPLE DE BARCELONA

En general, es pot afirmar que al llarg de la Guerra Civil, excepte en uns períodes determinats, es va mantenir el destacament de carrabiners de la platja, tot i que alguns van residir al poble, com hem dit. El nombre d'efectius, però, va ser més reduït.

²⁰⁶ AMEP, XIV Guerra Civil, altres cossos militars i de seguretat. Carrabiners 1936-1938. Capsa 354-5

En aquest cas, l'objectiu principal era estrictament militar i consistia principalment en la vigilància de la zona costanera deltaica, excepte en la zona de l'aeròdrom militar, que disposava de la seva vigilància pròpia. De ben segur que els carrabiners més joves es van integrar en les columnes que marxaren cap al front.

En un ofici de data 2 de juny de 1937, enviat pel que aleshores era president del Consell Municipal del Prat, Jaume Clausell, al director general d'Ordre Públic de Barcelona, es manifestava que el cap de carrabiners de la platja del Prat disposava per a la vigilància de costes "*...de diez y seis números: ocho de ellos de servicio permanente, número exiguo para el servicio que tienen encomendado*".²⁰⁷ En aquella època la meitat dels carrabiners pratencs restaven al front, i cada tres mesos passaven a la reserva (El Prat), i eren substituïts per l'altra meitat.²⁰⁸

A principis del mes d'agost del 1937, l'alcalde del Prat va escriure una notificació al cap de la Comandància de Carrabiners de Barcelona, en què li comunicava que "*...amb la imperiosa necesidad de poner remedio, aunque sea en parte, al hacinamiento en que con el consiguiente peligro para la salud pública, se halla viviendo la población civil, y muy especialmente la refugiada procedentes de zona de guerra...*" que ordenés les "*...disposiciones pertinentes para que la fuerza de ese Instituto aquí destinada, ocupe el edificio cuartel que le corresponde*".²⁰⁹

L'estiu del 1937, alguns pratencs en edat militar, José Barberá Villafonga, Francisco Guerrero Gallar i José Alvarez Pérez, van sol·licitar ingressar en el cos de carrabiners.²¹⁰

A primers de setembre de 1937, el tinent José Magariño, aleshores comandant del destacament del Prat, va sol·licitar a l'Alcaldia, en nom del tinent coronel cap de la Comandància de Carrabiners, un local per allotjar una companyia que va ser destinada al Prat.²¹¹ El president del Consell Municipal, Jaume Clausell va posar a disposició dels cos de carrabiners la Granja de la Ricarda, alhora que advertia la Comandància de Carrabiners "*...la absoluta imposibilidad de atender al suministro de dicha fuerza ni de los*

²⁰⁷ AMEP, XIV, Guerra Civil (18 juliol 1936 -25 gener 1939). Capsa 354-11

²⁰⁸ Dades de Josep Corvera i Galindo

²⁰⁹ AMEP, XIV, XIV Guerra Civil, altres cossos militars i de seguretat. Carrabiners 1936-1938. Capsa 354-5

²¹⁰ AMEP, ibídem

²¹¹ AMEP, ibídem

familiares de la misma que con tal pretexto trataran de trasladar a esta su residencia, por hallarse agotadas las posibilidades de racionamiento".²¹²

El 9 de desembre de 1937, el tinent de metralladores destacat al Prat, León Lamonedá, va comunicar a l'Ajuntament, que el servei de metralladores per a la defensa antiaèria passava a ser efectuat pel cos de carrabiners.²¹³

El darrer cap del destacament de carrabiners de la platja pratenca va ser el tinent Ildefonso Vázquez,²¹⁴ que havia ascendit durant la guerra.

Tot fa suposar que pocs dies abans d'entrar els nacionals, els carrabiners del Prat van rebre ordres d'oferir resistència al llarg del riu Llobregat, per retardar l'entrada de les tropes franquistes a Barcelona i facilitar, així, l'evacuació d'aquells que decidiren marxar a França.

El dia 24 de gener del 1939, "...algunes unitats de carrabiners republicans, encara anaven reclutant pels carrers d'El Prat als joves que trobaven pels carrers, els quals eren enviats degudament custodiats a l'altra banda del riu, on eren obligats a excavar trinxeres. També procediren a la distribució de munició, incloent bombes de mà, al llarg de la riba esquerra del riu i en particular a les zones pròximes als ponts.

Un d'aquells joves, en Joan Domingo i Clascar, s'escapà a mitja nit amb altres companys, travessant a peu el riu. L'escàs cabal d'aigua que portava aquest el feia fàcilment travessable pel molts punts, cosa que inhabilitava al citat corrent fluvial com línia defensiva".²¹⁵

A la tarda del dia 24 de gener de 1939, tropes nacionals de la Divisió 105, del cos d'exèrcit marroquí que participaven en l'ofensiva militar de Barcelona, "*A primeras horas de la noche alcanzaron la desembocadura del Llobregat, conquistando y rebasando en el Prat de Llobregat el aeródromo de Barcelona*".²¹⁶ Això vol dir que va ser ocupada la caserna dels carrabiners de la platja del Prat, desconeixem però, si hi havia carrabiners en aquells moments.

Pocs dies després de l'entrada de les tropes nacionals a

²¹² AMEP, ibídem

²¹³ AMEP, ibídem

²¹⁴ Dades de Josep Corvera i Galindo

²¹⁵ FERRET PUJOL, J. "L'entrada de les tropes nacionals al Prat." *Delta*, núm. 119, gener 1989

²¹⁶ DE LOJENDIO L. M.; *Operaciones militares de la Guerra de España, 1936-1939*, Barcelona, 1940. Pàg. 569

Barcelona, el tinent Ildefonso Vázquez i el sergent José Corvera, entre altres, van ser reclosos a la presó militar de Montjuïc per la seva fidelitat a la causa republicana.²¹⁷

Després de la Guerra Civil, el govern franquista va dissoldre el cos de carrabiners i, en seu lloc, es va crear la *Guardia Civil de Costas*, amb les mateixes funcions atribuïdes als carrabiners i també organitzada en comandàncies. En el cas del Prat, el destacament de guàrdies civils de la caserna de la platja, que hom continuà denominant caserna dels carrabiners, pertanyien a la *231 Comandancia del 31 Tercio de la Guardia Civil de Costas*²¹⁸ habitualment sota el comandament d'un sergent o d'un brigada.

Alguns carrabiners que per diverses causes deixaren el cos es quedaren a la nostra població. Alguns d'ells o els seus fills es casaren amb noies pratenques. És el cas de Pere Torres, conegut com *Pere, el carrabiner*, que va deixar el cos de carrabiners quan es va casar. El brigada Andrés Tregón Aguilar, després de la guerra va arribar a ostentar el cap de la Guàrdia Urbana del Prat. El sergent José Corvera, després de sortir de la presó militar, es va quedar a residir al Prat i va entrar a treballar a l'empresa *Gemo*. Altres carrabiners que passaren a residir al Prat són: Segundo Gómez Díez, pare dels germans Gómez Espuny, i Dionisio Cordero Berrocal.

²¹⁷ Dades de Josep Corvera i Galindo

²¹⁸ AMEP, VII.2.5. Guàrdia Civil, 1863-1948. Capsa 267-1

BIBLIOGRAFIA

- ANDREU de Palma de Mallorca. *Prat de Llobregat* - Ensayo Histórico. Barcelona, Amics del Prat, 1958
- BESORA, C; CODINA, J; FABRÓ, I; GÓMEZ, M; I RODES, A, *Aproximació a les guerrilles del segle XIX al Prat de Llobregat a Guerrilles al Baix Llobregat*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1986
- CODINA VILÀ, J. *La gent del fang* (El Prat, 965-1965). Granollers, Editorial Montblanc, 1966
- CODINA VILÀ, J. *El Delta de Llobregat i Barcelona*. Esplugues de Llobregat, Editorial Ariel, Col·lecció Hores de Catalunya, 1971
- CODINA VILÀ, J. *Inundacions al Delta del Llobregat*. Barcelona, Editorial Dalmau, 1971
- CODINA VILÀ J. *Ai, Adéu Clara Marina*. El Prat de Llobregat, Ajuntament del Prat de Llobregat, Col·lecció Textos Locals núm.2, 2002
- DE LOJENDIO L.M. *Operaciones militares de la Guerra de España, 1936-1939*. Barcelona, 1940
- FAURA I SANS, M. i PALADELLA, F. *Experiències sobre l'avançament del Delta del Llobregat*. a Arxius de l'Escola Superior d'Agricultura, 1935
- FERRET PUJOL, J. *Josep Pujol Capsada- Metge, Politic i Humanista*. El Prat de Llobregat, La Impremta, 1989
- FERRET PUJOL, J. *Crònica de la Rinada de Sant Antoni a Miscel·lània d'homenatge a Jaume Codina*. Barcelona, Ajuntament del Prat de Llobregat - Columna, 1994
- FERRET PUJOL, J. *Els antics aprofitaments d'aigües subterrànies al delta del Llobregat 1600-1900*. Comunitat d' Usuaris d' Aigües del Delta del Riu Llobregat, 2002
- FERRET PUJOL, J. LL. *Josep Pujol i Capsada- Escrits 1908-1944*. El Prat de Llobregat, Ajuntament del Prat de Llobregat, Col·lecció de Textos Locals, núm. 3, 2003
- MARI BALCELLS, V.; I VALLRIBERA PUIG, P. *El Prat de Llobregat de fa un segle, segons una topografia mèdica, 1904*. Barcelona, Publicacions del Seminari PERE MATA de la Universitat de Barcelona, 2001
- PLANAS TORRES, Ramon. *El Paludisme al Prat de Llobregat del 1918 al 1926*. Gavà, Museu Municipal de Gavà, Col·lecció Brugués, 1983

ARTICLES

- “Accidents d’Aviació”. *El Noticiari Pratenc*. Num.10, 29-6-1935
- “Carabineros en peligro”. *Diario de Barcelona*. 15-10-07
- DE GUILLÉN GARCÍA, G.J. “Pozos artesianos del Prat de Llobregat- Su estudio-Beneficios agrícolas obtenidos en aquella región”. *Institut Agrícola Català de Sant Isidre*, Volum LXIV, 5-1-1916
- “Embarrancament a la Platja”. *El Noticiari Pratenc*, Núm. 28, 1-3-1936
- FERRET PUJOL, J. “Ara fa 100 anys va arribar el tren al Prat”. *Delta*, núm. 38, juliol 1981
- FERRET PUJOL, J. “La riuada de Sant Mateu, setembre 1850”. *Delta*, núm. 101, maig 1987
- FERRET PUJOL, J. “El Prat ara fa 100 anys- L’estat sanitari i les activitats cíviques”, *Delta*, núm. 108, gener 1988
- FERRET PUJOL, J. “Carrabiners i contraban al Prat al segle XIX”. *Delta*, núm. 116, octubre 1988
- FERRET PUJOL, J. “L’entrada de les tropes “nacionals” al Prat”. *Delta*núm. 119, gener 1989
- FERRET PUJOL, J. “El Cafè del Pont i la família Martí (II)”. *Delta*, núm. 125, juliol 1989
- FERRET PUJOL, J. “El rector Joaquim Claramunt i el seu temps(VII)”. *Delta* núm. 170, setembre 1993
- FERRET PUJOL, J. “La vinculació científica del geòleg i canonge Dr.Jaume Almera amb el Prat”. *Delta*, núm. 210, abril 1997
- FERRET PUJOL, J. “En temps de la República - La intentona revolucionària de desembre de 1933 (I) i (II)”. *Delta*, núm. 230 i 231, febrer i març 1999
- FERRET PUJOL, J. “La climatologia de finals del vuitcents”. VI Curs d’Història d’Amics d’El Prat
- FERRET PUJOL, J. “El capità de carrabiners Francisco Martín i les dones de “mala vida” que empaitaven els seus carrabiners-1876”. *Delta*, núm. 267, juny, 2002
- FERRET PUJOL, J. “La inauguració de la làpida de l’avinguda d’Anselm Clavé, durant la Festa de la Paz”. *Delta*, núm. 271, novembre 2002
- FERRET PUJOL, J. “El semàfor del riu Llobregat (I)”, *Delta*, núm. 273, gener 2003
- “Festes commemoratives de la proclamació de la República”. *El Noticiari Pratenc*, núm. 31, 19-3-1936
- RECASENS PARÉS, J. “1907. L’any de les cinc riuades. Treball de Curs 1971-1972”, *Institut Nacional de batxillerat Baldiri Guilera*
- ROIGÉ BADIA, R. “Inundacions al Prat de Llobregat, Art del Pagès (1898)”, *Revista de l’Institut Agrícola Català de Sant Isidre*

ÍNDIX

<i>Pròleg</i>	5
<i>Introducció</i>	9
PRIMERA PART	
Antecedents	15
L'arribada dels carrabiners i la seva primitiva organització...	19
Les primeres captures de contraban	22
Els carrabiners en una època de pertorbacions atmosfèriques i naufragis	26
En temps de carlinades	33
SEGONA PART	
Els canvis organitzatius del cos de carrabiners de mitjan segle: arriben els capitans	39
La revolució del 1868	43
Els carrabiners durant la dècada dels anys 70 del segle XIX	48
La millora de les comunicacions en la dècada dels anys 80...	52
La destacada actuació dels carrabiners durant la riuada de sant Antoni	57
TERCERA PART	
Condicions de vida i d'allotjament dels carrabiners a principis del segle XX	63
Els carrabiners durant les riuades de l'octubre de 1907	66
Els carrabiners durant la dècada dels anys 10 del segle XX	69
Els carrabiners i la dictadura del general Primo de Rivera....	74
Reforma i ampliació de la caserna de carrabiners de la platja del Prat	78
Els carrabiners durant la II República	81
Els carrabiners pratencs i la Guerra Civil	87
<i>Bibliografia</i>	93
<i>Articles</i>	94

aigües artesianes del Delta del riu Llobregat 1893-1993, Els antics aprofitaments d'aigües subterrànies al delta del Llobregat 1600-1900.

L'interès per la cultura i la història local l'ha portat a desenvolupar diferents treballs de recerca i a col·laborar habitualment en el periòdic *Delta* i en els cursos d'història local organitzats per *Amics d'El Prat*. Escollit *Amic d'El Prat* de l'any 1989, per votació entre els socis, també va ser directiu de l'entitat en dues etapes. Dels seus estudis en destaquen: *Josep Pujol. Metge, polític i humanista*, *Jaume Casanovas i Parellada, aportacions a l'estudi biogràfic*, *Crònica de la riuada de Sant Antoni (1898)*, *La vida parroquial als anys 40*. *La construcció de la cripta*, *CB Prat, 50 anys d'història*.

Els carrabiners van néixer com un cos dedicat principalment al control del contraban, però per la seva situació estratègica van col·laborar, sovint, en el salvament de naufrags i en l'auxili a la població davant de qualsevol calamitat. Aquest fet va fer que la població els acollís més bé que a altres cossos de seguretat. La seva fidelitat a la República va portar a la supressió del cos l'any 1940

El cos de carrabiners va tenir una presència continuada al Prat de més de cent anys i la caserna que ocuparen a la platja és un dels elements arquitectònics més característics del paisatge litoral pratenc. Josep Ferret ha estudiat les seves activitats i accions, sense oblidar el vessant més humà, així com el seu paper en la història del Prat.

Gabriel Cardona, professor d'història contemporània a la Universitat de Barcelona i militar de carrera, és un dels especialistes més destacats en temes militars.

Dels seus treballs destaquen: Poder militar en la Espanya contemporània; Weiler, nuestro hombre en La Habana; Franco no estudió en West Point i El gigante descalzo. El ejército de Franco

